

ЛЕМКІВЩИНА ЛЕМКІВСЬКЕНЧУНА

Осіннь-Зима 2025 Fall-Winter

VOL XLVI, No. 2

В ЦЬОМУ НОМЕРІ

IN THIS ISSUE

Слово від Редакційної Колегії	1
Letter from the Editorial Board	1

Історія

History

Історія Лемківщини

Петро Козубський	2
------------------------	---

Operation “Vistula”: Forced Deportation of Ukrainians by the Polish Communist Government in 1947

Lidia Stefanowska	11
-------------------------	----

Excerpt from “FM Galicia” in Taras Prokhasko's *Earth Gods: Writings from Before the War*

Translated by Mark Andryczyk	14
------------------------------------	----

Click on article name to
jump to that page

Натисніть на назву статті,
щоб її відкрити

"Prehistory of the Carpathian Lands" by Julian Tarnovych <i>Translated to English by Lada Onyshkevych.</i>	15
---	----

З Життя Організації

Organizational Life

1-й Відділ ООЛ	
<i>Фотозвіт про роботу</i>	24
2-й Відділ ООЛ	
<i>Фотозвіт про роботу</i>	25
3-й Відділ ООЛ	
<i>Фотозвіт про роботу</i>	26
5-й Відділ ООЛ	
<i>Фотозвіт про роботу</i>	28
22nd Lemko Vatra in the USA	29
2025-2026 OOL Scholarship Winners	
<i>Diana Howansky Reilly</i>	32

культура

Culture

Туга за Рідним Краєм Його Ніколи не Відпускала...	
<i>Графіка Дмитра Ланяка.</i>	39
Ікони з Лемківської Церкви Св. Параскеви у Дальові	
<i>Марія Гелитович.</i>	44
"Mastylo" and "Machanka" - Popular Lemko Dishes.	48
Засніжені Бескыди	
<i>Анастасія Триш</i>	50
Лемківська Велия	
<i>Іван Головчак</i>	50
«Лемківське Різдво»	
<i>Вівтар-триптих Ганни Бойко.</i>	51
Щасливого Нового 2026-го року!	
<i>Редакційна колегія</i>	53

СЛОВО

від Редакційної Колегії

LETTER

from the Editorial Board

Цінність часопису «Лемківщина» полягає в тому, що він надає Редакційній раді та членам Організації Оборони Лемківщини (ООЛ), що мешкають у Сполучених Штатах, можливість спілкуватися з лемками по всьому світові. У цей осінньо-зимовий випуск 2025 року ми включили нові матеріали, надані нашими колегами-лемками з України. Це, зокрема, вступ до «Історії Лемківщини» Петра Козубського, присвячений трагічним подіям 1945 року; твори митця Дмитра Ланяка; інформація про лемківські ікони, як із церкви св. Параскеви в селі Дальова, так і у сакральньо-мистецькій роботі Ганни Бойко «Лемківське Різдво».

Ми залюбки розповідаємо про лемківську історію й культуру нашим англомовним читачам. У цьому випуску друкуються уривки, що стосуються лемківської тематики, із дискусії під назвою «Аспекти польсько-української культурно-історичної взаємодії», що відбулася під час конференції Асоціації з вивчення національностей у Колумбійському університеті (Нью-Йорк, США). Ми продовжуємо публікувати англійський переклад книжки Юліана Тарновича «Ілюстрована історія Лемківщини», а також перекладати англійською рецепти популярних лемківських страв.

Крім того, ми ділимося новинами з життя нашої організації, розповідаючи, зокрема про нещодавні громадські заходи, організовані різними відділами ООЛ, про нашу щорічну Лемківську ватру в Елленвіллі (штат Нью-Йорк), про стипендіатів ООЛ на 2025–2026 роки, а також про участь ООЛ у Світовій Федерації Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО).

На нашу думку, це спілкування та почуття спільноти є особливо важливими тепер, коли в Україні триває геноцидна війна, розпочата росією, і наші брати й сестри там продовжують мужньо захищати себе й свою землю. Принагідно зичимо всім мирних та затишних свят.

Слава Україні! Героям слава!

A benefit of “Lemkivshchyna” magazine is that it offers our Editorial Board and members of the Organization for the Defense of Lemkivshchyna (OOL) here in the United States the opportunity to communicate with fellow Lemkos around the world. In this Fall-Winter 2025 edition of “Lemkivshchyna”, we have included new content provided to us by Lemko colleagues in Ukraine, such as the introduction to Petro Kozubskiy’s *History of Lemkivshchyna* discussing the tragedies of 1945, the artwork of Dmytro Laniak, and information about Lemko icons both from the St. Paraskeva church in Daliowa and from Hanna Boiko’s sacred-artistic work “Lemko Christmas”.

We are also pleased to be able to share Lemko history and culture in English for our English-language readers. This edition includes excerpts on Lemko topics from the panel titled “Aspects of the Polish-Ukrainian Cultural and Historical Encounter”, which was held at the Association for the Study of Nationalities convention at Columbia University in New York, NY. We continue to provide the English translation of Julian Tarnovych’s book *Illustrated History of Lemkivshchyna*, as well as English translations of popular Lemko cuisine and recipes.

Additionally, we have provided updates about our organizational life, including: recent community events organized by our various OOL branches; our annual

Lemko Vatra in Ellenville, NY; the recipients of our 2025-2026 OOL Scholarships; and OOL’s participation in the World Federation of Ukrainian-Lemko Associations (SFULO).

We feel that this communication and sense of community is particularly important as our brothers and sisters in Ukraine continue to defend themselves against russia’s genocidal war. We wish everyone a peaceful holiday season.

Glory to Ukraine! Glory to the Heroes!

Ексклюзивне право на друкування цього Вступу до ще невиданої книги було люб'язно надано нашій Фундації Дослідження Лемківщини автором.

Петро Козубський

Історія Лемківщини

ТОМ 1

Історія, події, факти

Світлина Автора

Вступ.

*Бескиди мої, Бескиди...
В житті вас ніколи не бачив,
До мене приходите в сні Ви,
І, чомусь, заходитесь плачем...*

Гори мої Бескиди – край моїх батьків такий дорогий моему серцю, як і для них, бо змалку почав уявно пізнавати його з розповідей найдорожчих мені людей. Мрія побувати там справдилася. Чотири рази їздив і ніяк не можу налюбуватися мальовничими схилами карпатських Бескидів, порослих ялицею, смерекою та буком, кучерявими листяними лісами, ніде більше не чув такого різноголосся птаства і не здибав стільки дарів природи.

У курортно – санаторному містечку Криниця народилася моя мама Ганна (у дівочтві Гальчак), тато походив із сусіднього Тилича, де теж б'є джерело мінеральної води. Один мій дідо Петро був знаним в околиці столяром, боднаром, покрівельником, другий Теодор – заготівельником худоби, за якою їздив аж в Галичину. Бабусі займалися домашніми справами, вихованням дітей.

1945 рік став трагічною сторінкою для українців Закерзоння. Одним помахом руки їх було депортовано з рідної землі, яка давала їм життя, сили, наснаги. Чути було плач, котилися сльози, туга охопила людей, які залишали рідну землю, рідну домівку.

Так, цей плач ще довго лунатиме над лемківськими карпатськими Бескидами, бо не затихає біль і туга в серці лемківського народу. У серці, яке смертельно зранене, але ще живе, і, на щастя, здатне відродитися,

бо пульсує ще в ньому кров предків цього незламного народу, цієї колись барвистої, квітучої галузки української нації. Галузки, яка ще не зів'яла і не висохла, хоч і перебула складні часи полонізації та австрійської окупації, лихоліття сталінських репресій. І це робить честь лемківському люду, який, пройшовши кризу багатовікові тортури, зберіг вірність своїй прадідівській українській землі, не втратив свої етнічні особливості, своє рідне слово та пісню.

*Дзвенить наша пісня, дзвенить.
І кличе на Кермеш народи,
Омріяна, наче блакить.
В неволі за щастя й свободу...*

Світлина Автора

На мальовничих схилах Карпат, з обох боків Низького Бескиду, або Лемківського Бескиду, від річки Сян та її притоки річки Ослави на захід поза річку Попрад розкинулась невелика територія, що споконвіку була заселена українцями-лемками — Лемківщина.

Лемки – автохтонна етнографічна група горян, що сформувалася на теренах Ужанського НПП протягом історичної доби і відзначається своєрідною і багатую етнокультурою спадщиною. Не зважаючи на тисячолітню відірваність від Матері-України, лемки зберегли самобут-

ність, рідну мову (хоч і з діалектами), релігію предків, етнографічну автохтонність і особливість і не піддалися асиміляції з боку сусідніх народів.

На сьогоднішній день вона залишається поділеною між трьома державами – Польщею, Словаччиною, Україною. Гірська смуга від рік Солинки і Сяну на сході до Попраду з Дунайцем на заході – це північна або галицька Лемківщина у південно-східній Польщі. Південна Лемківщина – це гірська смуга від кордону з Україною до ріки Попрад у Словаччині. Східна Лемківщина є у складі Закарпатської області – від села Ужок і міста Ужгорода до ріки Боржави (Великобerezнянський, Перечинський і частково Свалявський, Іршавський, Мукачівський та Ужгородський райони). Територія Лемківщини простягається від сходу до заходу приблизно на 130–150 км, від півночі до півдня – у межах 25–50 км. Північна межа проживання лемків обмежена містами Ясло, Коросно, Горлиці, Грибів, Новий Сонч, південна – проходить за Бескидами понад словацькими містами Михаловці, Гуменне, Пряшів, Сабинів, Стара Любовня. Обидві межі мають багато етнографічних півостровів і острівців між поляками і словаками. На Сході знаходиться широка перехідна лемківсько-бойківсько-гуцульська смуга.

Видатний український письменник І. Франко в праці «Карпаторуська література XVII-XVIII віків» зазначив, що територія, яку заселяють лемки «найменше винародовлювана і найконсервативніша в захованні свого типу, своєї мови, звичаїв і способу життя». У звіті про наукову експедицію на західну Бойківщину у 1904 році І. Франко писав: «Лемки заселяють більшу частину західних гір... Ця стійка історично і етнографічно група досі залишається загадковою. Повне дослідження її території є постійною вимогою історичної та етнографічної науки».

На жаль, десятиліттями розділені кордоном лемки, сьогодні викликають у декого враження, що це три окремі групи з подібним діалектом, звичаями, піснями і т. д. В дійсності - це одне українське плем'я, яке найбільше потерпіло відсутністю власної української держави, за яке століттями не було кому заступитися й не заступаються за нього й сьогодні.

Досліджуючи терени Лемківщини нас істориків цікавить, як Південна її частина так і Північна та Східна, адже не дивлячись на те, що століттями держави сусіди розділяли єдину етнічну групу лемків, вони все ж таки зуміли зберегти свою мову, культуру, звичаї та традиції. Як не старалися асимілювати їх поляки, угорці, словаки вони залишилися русинами – лемками.

Заселення Лемківщини почалося давним-давно. Як писав Ю. Тарнович «Слов'яни, наші предки, ввійшли в історію як плем'я вояків-завойовників. Зі своєї прабатьківщини, із безмежних пущ Східної Європи, вони порозходилися на всі сторони, попромощували дороги серед нетрів та дряговиння, опанували великі ріки, ввірвалися у степи. Протягом століть поусували зі свого шляху чужі народи, перебилися до Чорного моря й дійшли до недоступних Карпат. Вони йшли все вперед, займали все нові простори, відбивали напади азійських орд, заселяли дикі поля. У змаганнях з іншими племенами вони перемагали своєю свіжою буйністю та нестримним розгоном.

Ціла початкова організація первісних слов'ян спиралася на роди й племена. Рід це була велика родина, що складалася з кількох десятків людей, посвячених між собою. Жили вони в одній оселі, мали спільне майно – землі, ліси, ловища, худобу та підлягали владі найстаршого в роді. Члени роду взаємно собі помагали. Коли хто одного з них покривдив, усі мали за покривдженого заступатися. Коли кого вбито, свояки мали обов'язок пімстити його смерть. Але найважливіше завдання роду було оборонити своїх людей від ворожого нападу. Слов'яни ставили свої оселі в недоступних місцях, у густому лісі або серед непрохідних болот. Укріплювали їх валом і частоколами.

Члени роду йшли в бій, боронячи свою рідну оселю, своїх жінок і дітей, своє майно й увесь свій добуток; боролися завзято, бо боротьба рішала про те, чи жити їм, чи пропадати. Провід над військом роду мав найстарший у роді, або той, кому члени роду доручили цей обов'язок. Здається, звався він староста.

Більше родів, замешкуючи одну околицю творило плем'я. Плем'я єднали спільні обичаї, вірування, спосіб життя, одяг, говір. В часі небезпеки поблизькі оселі умовлялися, як виступити на ворога, закладали спільні укріплення, приготувляли місця, де все населення могло сховатися. На чолі племені стояли князі, а старшини родів творили раду, віче. Найдавніший наш літопис подає імена племен, що жили на українських землях і будували собі там могутні городища. На крайньому заході наших земель постали за княжих часів славні червенські городи, ряд могутніх твердинь між Бугом та Сяном, однак – хто ці укріплення заснував, про це літописці не переказали нам нічого. Але могутні городища, що залишилися досі, свідчать про силу тодішньої державности.

Слов'яни не дорівнювали іншим народам зброєю й організацією, зате перевищили їх способом будови городів. В Галичині є їх понад 100. Частина цих городищ походить із доісторичних часів, але переважливе число з V-VIII століття. Слов'янські племена не мали сили перемогти ворогів у чистому полі, то й боролися так, що ставили скрізь укріплені городи. І гори Карпати найкраще надавалися до такої оборони.

Зимові поля - Щавник і Злоцьке. Фото-П. Басалига.

Територія середніх Карпат і прилеглих до них земель була районом, де стикалися два відмінних між собою світи – середньоевропейський і східноєвропейський. Ця територія згодом стала лінією поділу слов'ян на західних і східних. А починаючи з XI століття Карпати в районі Низького і Середнього Бескиду, в тому числі територія Лемківщини стали тереном воєнно-політичних та економічних інтересів трьох держав – Київської Русі, Угорщини та Польщі. Доходило до воєнних сутичок, важливою причиною яких було прагнення стати міцною ногою в Карпатах і таким чином закріпити за собою надійний, природний кордон – важкопрохідні, густі карпатські ліси.

Лемківська хата. Радошиці біля Сянока. 1936 рік.

Лемківська земля, яка розкинулася по обох боках Карпатських гір, у ранньому середньовіччі була загарбана іноземними державами: Південна Лемківщина в IX-X ст. - угорцями, а Північна – в XIV ст. польськими феодалами.

На цій території до втрати її незалежності була значна кількість сільських і міських поселень, була організована прикордонна служба, яку давало місцеве населення. Живучи на околиці Київської Русі, в безпосередній близькості з чужинцями, місцеве населення гостро відчувало свою етнічну приналежність, цінило своє руське ім'я.

Деякі вчені, як Шафарик (у Slov. Staroz.), Барсов (Географія Начальной Літописи), Войцеховські (Chrobascja 1873) вказують, що на просторі по обох схилах Карпат, між джерелами річок Дністра, Сяну, Білої, Вісли і приток Тиси, давно мешкало слов'янське плем'я хорвати або біло-хорвати. Руський літописець Нестор наводить хорватів поміж слов'янськими племенами, що увійшли в склад Київської держави. Так у 993 році, як згадує літописець, князь Київський Володимир Великий пішов війною проти хорватів, щоб їх прилучити до своєї держави. Це прийшло йому тим легше, що по відібранні від ляхів Червенських міст у 981 році, земля хорватів стояла перед ним незахищеною. На тій основі повстала між вченими здогадка, що лемки походять від старослов'янського племені хорватів, що колись замешкували недоступну область нинішньої Лемковини. На основі того, що вже є історично просліджене і певне, для усунення баламутних гіпотез, мусить піднести як вірогідне:

1. Нинішні лемки замешкують найбільше недоступну частину тої області, яка в X сторіччі була знана під назвою Хорватії або Білої Хорватії, та за причиною гірської недоступності задержалася їх мовна та побутова віддаленість;
2. Предки нинішніх лемків належали до тих слов'янських племен, у котрих під впливом державної організації за княжої доби у X—XI сторіччях (Києва, Галича, Володимира) прийнялися й збереглася руська культура й назва: Русь, Руський, Руснак, Русин, до яких признаються нинішні лемки;
3. Предки теперішніх лемків були протягом своєї історії духовно й етнічно більше частиною великого руського народу. Потомки первісних лемків зберегли таку життєву силу, що змогли ще асимілювати деяку кількість німецьких, румунських і козацьких поселенців, що знайшли собі захист в недоступних лемківських горах.

На жаль ніде не находимо історичних вісток, що подавали би, який дійсний стан існував в західних частинах Карпат за перших українських князів. Однак не улягає найменшому сумнівові, що наші предки і тут мусили завзято боронитися перед різними зайдами; тим паче, що Карпати здавна були лакомим куском і тому різні посягали за цими землями. В першу чергу серед густих карпатських пралісів – несконечно треба

було будувати окремі сховища, бо сама карпатська природа, як лісна гуща, болота, ріки, непроходимі верхи були досконалою охороною перед чужими зазіханнями.»

На той час в цьому регіоні вже були руські поселення, що існували на руському праві (Терепча, Межибід, Дубрівка Руська, Заболотці, Улич, Лодина, Гломча, Тирява Сільна, Вільхівці, Сторожі Великі, Сторожі Малі, Костарівці, Половці, Чертеж, Прусик тощо). Руські села були також далі на захід — у долині Вислоки, вздовж Яселки. Одними з найдавніших тутешніх поселень на руському праві були Босько і Дошно. За деякими даними, межа руських поселень на півночі сягала Кракова і Ряшева.

Село Андріївка відоме з 1352 року. Король Ягайло з королевою Ядвігою в 1391 р. грамотою надав краківському єпископові Іоаннові маєток, включно з селом Андріївка. На думку о. Юліяна Никоровича ці села т. зв. «мушинського ключа» існували з часів Галицько-Волинського князівства і підпали в 1340 р. під панування Польщі за короля Казимира III.

Найбільш інтенсивне заселення як Північної так і Південної Лемківщини відбувалося в XIV столітті по причині татарських нападів та зростання феодалних повинностей у низинних районах. Тут населення почувалося більш впевнено і було захищене від нападів гірськими масивами.

Найдавніша історія лемків – це справжня «біла пляма» на сторінках історії Центральної та Східної Європи. Це в першу чергу пов'язано з дуже скромною джерельною базою. Територія теперішньої Лемківщини була периферійною як для Київської Русі, так і Польщі й Угорщини. Події в цьому регіоні не викликали зацікавлення в літописців.

Подібно як «Повість минулих літ» так і «Галицько-Волинський літопис», як також дуже скромні на північних схилах західних Карпат археологічні знахідки, скупі висвітлюють історію цього краю.

У другій половині XVI ст. Лемківщину напевно населяли предки сучасних лемків. Але коли вони прибули в Карпати? Звідки вони прийшли і за яких обставин? На ці питання історики, ймовірно, ніколи не зможуть дати вичерпну відповідь, з огляду на брак вірогідних джерел. Це створює широке поле для спекуляцій, іноді досить неймовірних. Крім того, на дискусію про походження лемків сильний вплив має поточна політика. Метою польських чи угорських істориків, як правило, є показати, що лемки не належать до українського етносу, а мають інше етнічне походження.

Насправді питання про походження лемків не належить до найбільших таємниць історії Центральної та Східної Європи. Для того, хто має трохи здорового глузду, вона не виглядатиме якось особливо загадковою. Процес заселення гірських районів у часи середньовіччя в усій Європі має багато спільних рис. Тодішні європейські суспільства мали сільськогосподарський характер і вибирали територію, яка сприяла рільництву, тобто низовини з родючими ґрунтами. Поселення в гористій місцевості було крайнім виходом, крім того, часто вимушеним рішенням. Населення, витиснуте з низовини сильнішим у військовому плані загарбником, шукало захистку в горах.

У період Австро-Угорщини влада проводила асиміляцію лемківського населення, проти чого боролось духовенство та свідомі інтелігенція. Під час Першої світової війни серед лемків особливо загострилось

*Польова каплиця над Андріївкою.
Фото-П.Басалига.*

С. Чорне Горлицького повіту.

Фото-П.Басалига.

давнє політичне протистояння: українофіли на східних теренах Лемківщини проголосили Команчанську республіку, яка увійшла до складу ЗУНР, тоді як москофіли на заході створили Флоринську республіку, яка мала увійти до складу Російської імперії, а згодом Чехо-Словаччини. У міжвоєнний період протистояння перейшло у релігійну площину – між греко-католиками та православними. У 1926 році прихожани греко-католицької парафії у Тиляві масово перейти до православної церкви, давши початок довготривалій конверсії, що більш відома під назвою Тилявська схизма. Паралельно у період 1934-1947 років на частині лемківських деканатів Перемишльської єпархії УГКЦ існувала так

звана Апостольська Адміністрація Лемківщини, яка на пряму підпорядковувалась Ватикану.

З XV століття збереглися королівські грамоти, циркуляри, універсали, судові акти і протоколи, які зібрані в «Akta chgrodzkich I ziemskich» (Львів, 1868-1931), «Zrodla chdziejowuch», книгах Сяницького суду XVI–XVIIIст. та інших. Цінним джерелом історії лемків є «Акти села Одрехови XV-XVIIIст., написані тогочасною українською мовою. Поважним джерелом для вивчення соціально-економічного становища лемків є Йосифінський (1785-1788) та Францисканський (1819-1820) поземельні кадастри.

Історії, культурі субетносу та географії Лемківщини присвячено ряд наукових праць довоєнного і післявоєнного періодів (Кордуба, 1925; Тарнович, 1936, 1998; Данькевич, 1963; Бучацький, 1961; Кубійович, 1962; Лемківщина, колективна праця, 1999; Стойко, 2004 та ін.).

Незважаючи на периферійне розташування Лемківщини в Україні лемкам належить вагомий внесок в загальну українську культуру. Із старих лемківських родів, переважно священичих родин, походить чимало відомих релігійних і культурних діячів. Серед них з галицьких лемків слід згадати кардинала Сильвестра Сембратовича, митрополита Йосипа Сембратовича, композитора М. Вербицького (автора музики державного гімну), відомого співака М. Менцінського, професора В. Кубійовича, музикознавців і співачок сестер Марії, Ніни, Даніили Байко. Чимало відомих вчених дала лемківська земля. У Варшавському університеті працював професор Вислоцький, Краківському – професор Чирнявський, у Чернівецькому – професор Гладішівський. На Пряшівщині працює професор М. Мушинка.

В історії лемків і Лемківщини було чимало світлих пам'ятних сторінок, але, на жаль, були і трагічні події, які в значній мірі, позначилися на їх долі.

Після Другої світової війни лемки, яких віками ділили то природні, то державні кордони, опинилися не тільки в ізоляції державними кордонами, але й без власної, споконвічної території. В 1944-1947 рр. Лемківщина зазнала найбільшої в її історії катастрофи. Із польської території комуністичні режими Польщі та СРСР депортували частину українців Закерзоння в УРСР, другу частину, за операцією «Вісла», в західні райони Польщі. Лише мала група (близько 150 тисяч) залишилася на своїй етнічній території – Пряшівщині.

Післявоєнні польські політики разом з московськими «експертами» думали по-сталінському вирішити лемківське питання, подібно до питання кримських татар, яких переселили з їхніх прадідівських земель, з метою ліквідації їх. Таким чином в інтересах імперії було ліквідоване питання національної меншості кримських татар, а в Польщі українців Закарпаття, в тому числі лемків, але не було усунено проблему людського горя, бо ж національність чи національна група не перелітний птах. Доля лемків є свідченням безсердечності ХХ віку у відношенні до національних меншин, в центрі Європи, після закінчення Другої світової війни, до якої належать лемки.

Такий сьогоdnішній стан лемків, які дали українському народові автора гімну «Ще не вмерла України...» І. Вербицького, українській літературі великого лірика Богдана Антонича, з рядів яких вийшла низка вчених, які займають почесні місця не тільки в історії українського народу, але й словянських народів.

Щоб краще зрозуміти горе лемків, то нагадаємо, що ще до Другої світової війни лемків ділив лише один польський кордон, але за Австро-Угорської монархії вся Лемківщина належала до монархії. Отже, в минулому рідні й знайомі могли себе відвідувати, великі ярмарки по обох сторонах Бескидів були доступні для всіх лемків. Та минають дні, минають роки, але не минають знущання з українців, які в силу політичних обставин не здатні заступитися не те, що за лемків, але навіть за свої власні національні права у самостійній, незалежній Україні. Тому й триває лемківське горе, яке з часом не зменшується, а зростає особливо тому, що по сьогоdnішній день в незалежній Україні українців Закарпаття, в тому числі лемків, з боку держави невизнано депортованим народом.

Світлина з мережі

Лемки, як закинена гілка українського народу зазнали терпіння від різних панів-поневолювачів: австрійських, польських, чеських, словацьких..., сьгодні вже й перестали їх рахувати, бо пани минулися, влада змінилася, а несправедливість залишилася.

Та незважаючи на різні спроби асиміляції і денаціоналізації лемків та масову їх депортацію у повоєнні роки, що проводилась за планом тоталітарних комуністичних режимів, етнографічна група лемків збереглася і радіє за Соборну Українську державу, що свідчить про історичну життєвість нашого народу.

Мандруючи Лемківщиною, розумієш, наскільки не випадковими є слова пісні "Слухай, мила, як той пташок співа". Пташок тут мільярди. Їхні трелі посеред кучерявих лісів, над соковитими луками - усюди. Їдемо раєм такої несамовитої зелені, що вже в перші хвилини після польських Горлиць, на власне Лемківщині, розумієш: тут хочеться залишитись назавжди, але тут майже ніхто не живе.

Лемківщина - це краса і біль, війна і спокій. Бездоганний коктейль правдивості життя і невідворотності долі. Через півстоліття після жахливої заглади ця земля виглядає чудесним неторканим раєм, у якому гарно і порожньо. Самі лише звірі і обмаль людей. Із колишніх мешканців мало хто повернувся, а нові сюди не поспішають.

Післявоєнна Лемківщина стала пусткою для корінного населення – лемків, але вона одночасно є свідком тих важливих подій в історії автохтонного населення, які тягнуться з далекого минулого до сьгодніня.

Історія Лемківщини, це історія крайньої західної української землі, яка на своїй долі пережила тернистий шлях формування, розквіту та занепаду. І якою б небула трагічною історія лемків, нам потрібно досліджувати її, утверджуючи у монографіях і знайомити її з молодшим поколінням.

Спливають години, дні, роки, століття, час стер із пам'яті людей події, якими жила Лемківщина. Все менше й менше залишається живих свідків навіть недалекого нашого минулого. Науковці ще й досі не виявили багато історичних документів, чимало з них назавжди втрачені. Тому й не дивно, що молоде покоління не знає історії рідної землі своїх предків.

Багата і цікава історія Лемківщини. На її просторах ще в сиву давнину наші предки освоювали багатства краю, творили життя, захищали свою землю від посягань зовнішніх ворогів.

Історія Лемківщини вже давно стала об'єктом вивчення не одного покоління, як польських, угорських, словацьких дослідників, так і українських учених, які, не шкодуючи свого часу і коштів, по краплинах збирали відомості з історії краю і навіть у найгірші часи продовжували свою благородну працю.

Не перший і неостанній взявся я за цю тему без претензій на істину в останній інстанції, бо є такі речі, які вже не розгледіти чітко через плин століть.

Ця праця, на відміну від інших видань з історії Лемківщини, написана на багатому першоджерельному, архівному матеріалі та в строгому хронологічно-проблематичному плані.

Під час написання книги вивчено й узагальнено теоретичні положення, висвітлені в монографіях і наукових статтях істориків, етнографів, соціологів, матеріалах періодичних видань і виступи видатних вчених на міжнародних наукових конференціях.

*Вид на Яворину Криницьку з пастушої хатини над Войковою.
Фото-П.Басалига.*

тільки заспокоїти цікавість спеціалістів, але й принести задоволення всім, хто цікавиться історією Лемківщини.

Видатний український кінорежисер Олександр Довженко писав: «Народ, який не знає своєї історії - народ-сліпець. Такий народ завжди буде зневаженим і поневоленим. Такий народ приречений на забут-

Досліджуючи дану тему я прагну об'єднати вивчення історії Лемківщини в єдине ціле: це північна, південна, східна Лемківщина.

Вивчаючи та аналізуючи наукову спадщину, зауважено багато «білих плям», особливо в історичних дослідженнях даної проблеми, відсутність повноцінного систематизованого дослідження в даному напрямку. Цю прогалину і повинна заповнити ця монографія.

Спираючись на джерела та досконало вивчивши літературу, спробуємо відродити життя і розвиток даної землі. Монографія багато ілюстрована як архівними документами, мапами і старими фотографіями, отже, вона може не

Церква з с.Ропки. Зараз в Сяноцькому музеї. Фото - Роберта Банкоша.

тя». Українська держава буде багатою, розвиненою тільки тоді, коли народ буде знати своє минуле і пам'ятати, що історична свідомість є найвищою духовною цінністю любого етносу, в тому числі й лемківського.

Людина, що не знає історії свого роду, свого села, міста, області, своєї землі, країни – це байстрюк, це істо-та без кореня, це - духовно, розумово відстала людина, це – як сказав наш поет Степан Чернецький – «Іван без честі й без роду».

Такі монографії є сьогодні необхідні й важким обов'язком лежать на нас: поки ще живемо, поки діємо, збирати, де лиш можемо, всі матеріали до таких праць...

В цій монографії проходить історія від досвітків існування на нашій землі наших пращурів, історія нашої боротьби, змагань релігійних, політичних, культурних, економічних; наших здобутків на всіх ділянках нашого життя, наших упадків під натиском прикрих і жадібних сусідів.

Надіюся, що ця монографія заслуговує увагу читачів старшого і молодшого віку, допоможе розширити їх знання про Лемківщину. Сподіваюся, що наші читачі теж глибше пізнають долю свого народу через історію рідної землі.

То ж пам'ятаймо історію землі, де народилися наші батьки, діди та прадіди.

Про Автора:

Історик, краєзнавець, вчитель вищої категорії, старший вчитель. Петро Йосипович - автор монографії «Монастирищина в боротьбі за незалежність України» та 4-х томної праці «Монастирська від сивої давнини до сьогодення».

**COLUMBIA
UNIVERSITY**

PANEL ON THE “ASPECTS OF THE POLISH-UKRAINIAN CULTURAL AND HISTORICAL ENCOUNTER”

AT COLUMBIA UNIVERSITY IN NEW YORK

OOL attended a panel titled “Aspects of the Polish-Ukrainian Cultural and Historical Encounter”, which was held at the 29th Annual Convention of the Association for the Study of Nationalities on May 22 at Columbia University in New York, NY, as it touched upon topics related to the Lemko region. Among the papers presented was “Operation Vistula: Forced Deportation of Ukrainians by the Polish Communist Government in 1947”, written by Lidia Stefanowska (University of Warsaw) and read by Carol Ueland (Drew University). The panel discussant Mark Andryczyk (Columbia University) also read an excerpt from *Earth Gods: Writings from Before the War* (published by Harvard University Press in 2025), which presents Taras Prokhasko’s early writings, including about the Lemko region, and was translated by Andryczyk, Ali Kinsella, and Uilleam Blacker. Excerpts are provided below.

*(l to r):
Katarzyna
Jakubowska-
Krawczyk,
Tamara
Hundorova,
Carol Ueland
reading the
paper of Lidia
Stefanowska,
Mark
Andryczyk, and
Michael M.
Naydan*

Operation “Vistula”: Forced Deportation of Ukrainians by the Polish Communist Government in 1947

Lidia Stefanowska

After World War II, Central and Eastern Europe underwent major territorial changes. The Polish border with Germany was moved westward, while in the east it was to run along the so-called Curzon Line. As a result, nearly 12 million citizens of the pre-war Republic remained on the Soviet side, while the number of national minorities in Poland decreased several times over - including Belarusians and Ukrainians, who were not immigrants but had been living in these areas since the Slavs had settled there. The communist authorities were faced with the problem

of developing a new nationality policy. Although no coherent program for solving this issue was formulated, later events and statements by party figures prove that the authorities, while promoting the slogan calling on Poles to return to their homeland, simultaneously wanted to eliminate national minorities from Poland, including Ukrainians. One of the first moves of the Polish Committee of National Liberation (a substitute for the future Polish communist government), in addition to the land reform, was the signing of an agreement on population exchange with the Ukrainian SSR on September 9, 1944. The parties undertook to resettle all citizens of Ukrainian and "Rusyn" nationality (i.e., Lemkos) from Poland to the Ukrainian SSR (officially their term was "evacuation"), and from the Ukrainian SSR to Poland - all Poles and Jews who were Polish citizens by September 17, 1939. The agreement emphasized that the resettlement was to be voluntary, and therefore the use of coercion was excluded. The implementation of the concluded agreement presented the Ukrainian population with a dilemma: should it stay or leave? Some people voted to leave their homeland; for example, after the front moved west, in spring 1945, some of the population from the Dukla and Łupków Passes, devastated by wartime operations, left Lemko Land for the USSR. However, most Lemkos and Ukrainians had no intention of leaving their homeland despite the fact that the false communist propaganda presented the Soviet Union as a "land flowing with milk and honey". Attachment to the land of their ancestors was most important to them. They treated it as a homeland identified not only as a place of birth, but mainly as a space with centuries of presence, marked by numerous traces of their own tradition, culture and heritage (Orthodox churches, graves of loved ones, chapels, etc.).

According to the initial assumptions, the resettlement of the Ukrainian population was to end on February 1, 1945, because the Soviet side wanted to resolve this issue before the beginning of the Yalta Conference (February 4-11, 1945), during which the Polish eastern border was to be finally approved. However, the five-month time limit for the resettlement operation turned out to be unrealistic, mainly because the number of Ukrainians in Poland and Poles in the Ukrainian SSR had been incorrectly estimated. Therefore, in the face of the growing resistance of the population to leaving their homeland, the authorities decided to use direct coercion. On September 3, 1945, three divisions of the Polish People's Army were involved in the resettlement operation, which, violating the main principle of the agreement of September 9, 1944 on voluntary departure, with brutal ruthlessness forced Ukrainians and Lemkos to resettle in the Ukrainian SSR. Those who resisted were beaten and their buildings burned down. The army also committed murders. According to official data (although they should be treated only as an estimate), over 488,000 people (i.e., about 122,450 families) were resettled from Poland to the Ukrainian SSR in the years 1944-1946, including about 95,000

Lemkos. For comparison, over 787,000 Poles, including about 33,000 Jews, came to Poland from the Ukrainian SSR in the same period. The hierarchs of the Greek Catholic diocese of Przemyśl (ordinary Jozafat Kocyłowski and his suffragan Hryhorij Łakota) and most of the priests were also resettled in Soviet Ukraine. Greek Catholic priests from

Resettlement to Ukrainian SSR in 1946. Source: www.lvivcenter.org

the Apostolic Administration of the Lemko Region (established in 1934 from part of the Greek Catholic diocese of Przemyśl and areas of the western Lemko Region) were also forced to leave. The Orthodox clergy were treated similarly.

Since the resettlement action to the USSR did not resolve the Ukrainian issue, and the Soviet side did not consent to further deportations, Polish military circles came up with the idea of resettling the remaining Ukrainians and Lemkos in the so-called "Recovered Territories." The communist authorities realized that some of the population forced to leave hid in the forests and then returned to their homes. Their number was estimated at 20,000 people, but in reality about 160,000 Ukrainians, including 30-35,000 Lemkos, did not leave for the USSR. Preparations for a new action of resettlement, codenamed "Operation Vistula," began in early 1947. The military Operational Group "Vistula" was created to carry it out. The deportations began on April 28, 1947 at 4:00 a.m. The first transport of Lemkos set off for northern Poland that same day from the Szczawne-Kulaszne railway station. Residents of nearby villages had only two hours to pack their belongings. Operation "Vistula" was a mass operation and by the end of July 1947, over 140,000 people had been deported to the western and northern territories, including around 30,000 Lemkos. The dramatic situation of the displaced people was made worse by the uncertainty of their future fate. They were going into the unknown, forcibly torn from their homeland. At railway stations, the military or security officers made arrests, and families were often separated.

Deportations continued in the following years (after the dissolution of the "Vistula" Operational Group in July 1947), forcing all those who had avoided deportation in 1947 to leave. What is worse, families who had somehow managed to return to their homeland were sent to the Central Labor Camp in Jaworzno. People suspected by the authorities of links with the Ukrainian underground were also sent there. Over 5,000 Lemkos and Ukrainians (including women and children), intelligentsia, peasants and clergy (22 Greek Catholics and 5 Orthodox) were imprisoned in the camp in Jaworzno. As a result of poor living conditions, disease and torture – at least 161 people died in the camp. The vast majority of prisoners were innocent of charges. The last transport to Jaworzno took place in January 1948, and the camp was liquidated only in 1949; while in April 1950, as part of the "Vistula" action, the last resettled people from Lemkoland were sent to the Szczecin province – 34 families from Lemko towns: Szlachtowa, Jaworki, Biała Woda and Czarna Woda.

The deportees were dispersed throughout the western and northern lands so that under the order of the authorities they would not form concentrated groups and did not exceed 10% of the county's population. Most of the Lemkos were settled in ruined farms in Lower Silesia and the Lubusz Land, because the better ones were already occupied by Polish settlers who had arrived in these areas earlier. The deportees were subject to an absolute ban on returning to their homeland and creating any form of national and religious life. The authorities applied a ruthless policy of assimilation. By uprooting the Lemkos and Ukrainians from their ancestral land, they were forced to abandon not only their life's work, but also the work of many generations. Abandoned houses, churches, chapels, and cemeteries were condemned to deliberate devastation. Some of the displaced attempted to illegally return to their homeland, but they were quickly deported from there. Only since 1957 did the state apparatus ease repressions against the deportees, and some of the displaced population returned to their homeland on their own, but not everyone managed to regain their own farms. It is estimated that about 20% of Ukrainians, including Lemkos, returned to their lands (about 5 thousand people) - most of whom (over 500 families) to the Gorlice district.

Lidia Stefanowska, Professor of Slavic Literatures, works at the Institute of Ukrainian Studies at the University of Warsaw and has taught courses in the areas of literary, comparative and cultural studies. She is also a leading expert on the poetry of Lemko-Ukrainian poet Bohdan Ihor Antonych.

Excerpt from “FM Galicia” in Taras Prokhasko's *Earth Gods: Writings from Before the War*

Translated by Mark Andryczyk

“The sense of what one’s homeland is involves myriad concepts. The broadest being: state, society, nation, language, land, history, people, myths, culture. But, as it turns out, lately it seems that the only ones that remain dependable, ours, truly Ukrainian, and faithful, are myths and, of course, land. Crippled, damaged and littered, yet insanely beautiful. You begin to appreciate Native Americans, you begin to appreciate the Chechens who, perhaps, continue to exist only because the rock has managed to remain. There is a sense that soon our true fatherland, too, will exist only in its manifestation as land. But that land will not cease being native to you, being yours. Notwithstanding what state it belongs to, what people walk upon it, what language they speak, in which culture they bathe, and to which history they pray. And, in these Ukrainian landscapes, even lichens on a dead tree and splintered rocks will remain true to our myths, which can at least hold on to the wind, if that’s all that’s left to hold on to.

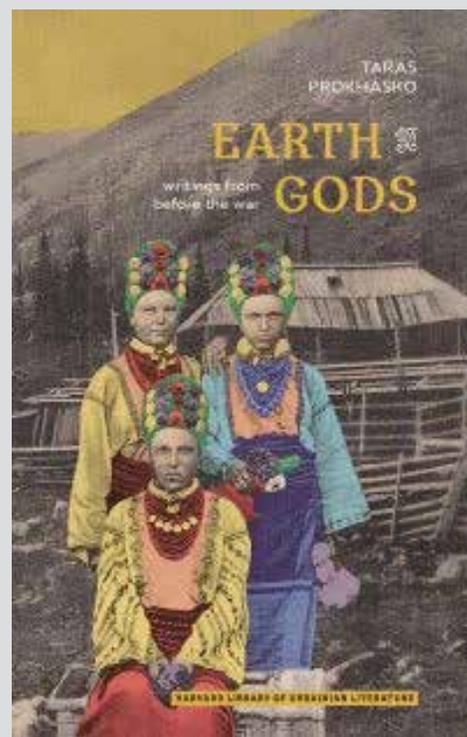
I felt all of this not too long ago when I spent time in the most obscure corner of the former Lemko land. The former—because no Lemkos, nor even Lemko songs, remain there today. Only a resplendent wasteland, the jagged relief of which captured the intonations of Lemko mythological cosmology forever. This is an almost uninhabited corner that is divided between southeast Poland and northeast Slovakia. The toponymy has been preserved—the place names—Magura, Bekheriv (Becherov), Konechna (Konieczno), Hladyshiv (Gładyszów), Horlytsia (Gorlice), Banytsia (Banica), Kryva, Volovets, Nyzkyi Beskyd (Beskidy Środkowe). What have remained are those that don’t betray—the mountains, the valleys, and streams. What have remained are antique souvenirs—churches seemingly assembled out of matches, characteristic local houses. Those are called khyzhi—long and gentle, a living area for people and livestock, for cattle, together under one roof; what have remained are talisman-paths between the mountains, valleys, streams, churches, and khyzhi. There are very few people, we don’t have areas with so few people (except for the Gorgany mountains), and it’s not those people anymore—every one of those people were taken away back in 1947. A few of them, actually, did return, but they returned different than they were. At every step here, you can learn two disciplines—how unused wooden buildings are ruined and how processes of natural forest renewal take place on abandoned territories. But, regardless of all the sadness concerning these mountains of ours, which, formally, no longer belong to us, two thoughts initially emerge. Number one—this is a true homeland on that faithful level of land and myths. Number two—it’s good that only the land and the myths remain, and nothing else that could destroy or offend them. And, P.S. — if our land becomes alien to us, then the last Ukrainian natives will have the sacred Lemko reservation for their retreat.”

To purchase a copy of *Earth Gods*, please see the following link:

<https://www.hup.harvard.edu/books/9780674291164>

Mark Andryczyk administers the Ukrainian Studies Program at the Harriman Institute, Columbia University, and teaches Ukrainian literature at its Department of Slavic Languages and Literatures.

Taras Prokhasko

Below is an English-language excerpt of Julian Tarnovych's book *Illustrated History of Lemkivshchyna*, translated from the original Ukrainian by Lada Onyshkevych (financed by the Lemko Research Foundation). We have been publishing consecutive chapters of this English-language translation in each edition of *Lemkivshchyna* magazine.

"Prehistory of the Carpathian Lands" by Julian Tarnovych

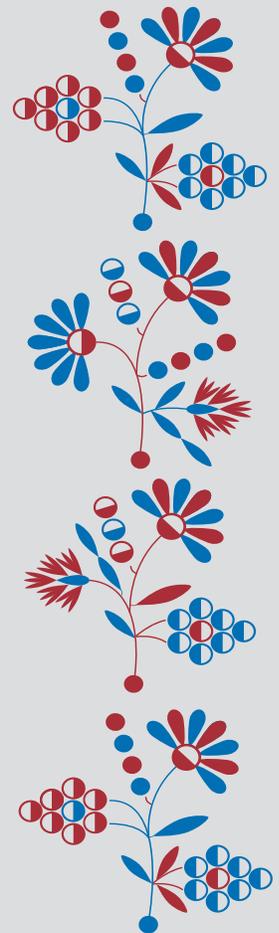
Translated to English by Lada Onyshkevych

THE PRINCELY ERA

Our ancestors, the Slavs, entered history as a tribe of soldiers-conquerors. From their ancestral home in the boundless wilderness of eastern Europe, they dispersed in all directions, laid roads among the thickets and swamps, mastered large rivers and tore into the steppes. Over the centuries, they pushed out foreign tribes from their path, broke through to the Black Sea and reached the inaccessible Carpathians. They always moved forward, continually occupied new areas, fought off attacks from Asiatic hordes, and settled wild fields. In competition with other tribes, they succeeded with their fresh exuberance and irrepressible momentum. The entire starting organization of the early Slavs relied on clans and tribes. The clan was a large family, composed of tens of related people. They lived in one settlement and had communal property - land, forest, hunting ground, livestock - and they were subject to the authority of the oldest clan member. Members of the clan aided each other mutually. If someone wronged one of them, everyone was supposed to defend the one wronged. If someone was killed, relatives were obligated to avenge the death. But the clan's greatest responsibility was defending its people from enemy attacks. The Slavs positioned their settlements in inaccessible locations, in thick forests or amidst impassable swamps. They fortified their settlements with ramparts and stockades.

Clan members entered battle to defend their own settlement, their women and children, their property and products. They fought tenaciously, because the battle decided if they would live or die. The clan army was led by the eldest in the clan, or the person whom the clan had chosen for this duty. We think this leader was called the chief (*stara*).

A number of clans living in one area created a *tribe*. Tribes were united by mutual

traditions, beliefs, ways of life, clothing and dialect. In times of danger, nearby settlements agreed how best to attack the enemy, they built joint fortifications, and they prepared locations where the entire population could hide. *Princes* stood at the heads of tribes, and the clan elders formed councils (*viche*).

Left: The church in Darów (Dariv), built in 1927. Right: The church in Czystogarb (Chystohorb), built in 1900. (Photos: Jan Falkowski).

Our oldest chronicle provides the names of tribes that lived in the Ukrainian lands and built mighty hillforts for themselves. In the far west of our lands, the famous Grody Czerwieńskie (Chervens'ki Horody) arose during princely times. These were a row of mighty strongholds between the Buh and San (Sian) Rivers, but the chroniclers do not tell us anything about who founded these fortifications. But the strong hillforts which are still visible today testify to the power of the state at that time.

The Slavs did not measure up to other nations in their weaponry and organization, but they surpassed them in their methods of constructing cities. There are over 100 in *Halychyna* (Galicia). Some of these hillforts belong to prehistoric times, but most of them date to the 5th-8th centuries. The Slavic tribes did not have the power to defeat their enemies in an open field, so they fought by constructing fortified cities throughout. The Carpathian mountains were highly suitable for this kind of defense.

Unfortunately we have no historical evidence concerning the true situation in the western parts of the Carpathians during the reigns of the first Ukrainian princes. There is no doubt whatsoever, though, that our ancestors must have defended themselves valiantly here too against various foreigners, all the more so since the Carpathians have always been a tasty morsel and that is why many encroached on these lands. First of all, in the thick Carpathian primeval forests, it was not necessary to build separate hiding places, because nature itself in the Carpathians provided the perfect defense against foreign covetousness, in the form of forest thickets, swamps, rivers and impassable peaks.

We have rather meager information about other Ukrainian lands in the Princely Era. We know that our ancestors came from an eastern environment, that they traveled far in their campaigns into the lands beyond the San (Sian) River and they settled here. This leads to the assertion that the very same people as in other Ukrainian lands, i.e., Ukrainians, and no one else, provided the basis for life at that time and the later development of the Ukrainian tribe in the Carpathians, and that from their dialect, which differs somewhat from other Ukrainian dialects, acquired the name Lemkos over the course of time. This last assertion, however, was influenced by many other reasons and influences from other extraneous factors.

We know with certainty, however, that the Ukrainian princes defended the Ukrainian tribe of the Lemkos against invaders, and to their advantage, also helped them push out the enemy from the Subcarpathian lands and from the Carpathians themselves.

Left: The church in Nowy Sącz (Novyi Sanch).

Right: The church in Wołosate (Volosate).

(Photos: Jan Falkowski).

Already in the Princely Era, the *Prince's Towers* (palaces-castle) formed the center of Sanok (Sianik), and Polish chroniclers writing about the Polish King Kazimierz mention that he

stayed in the Sanok (Sianik) castle already in 1352. There is no longer any

trace of either the old princely castle nor of the church, which according to the custom of our princes would have been near the castle. In place of the old princely castle, there is now a castle in Sanok (Sianik) which is called, for some reason, "Polish Queen Bona's castle". This name has no support,¹⁴ because local attribution regarding Queen Bona as the founder of the castle in Sanok (Sianik) is based on a non-historical, made-up foundation. Although Queen Bona lived in the 16th century, it wasn't her command that built the castle. It may be more likely that the old castle of our princes was rebuilt for her. Furthermore, we know that Sanok was established by Ukrainian princes as a defensive castle. It belonged to the Ukrainian-Ruthenian *voievodstvo* (voivodeship, or provincial administration), and was governed by Ukrainian-Ruthenian law, which was preserved in the Sanok area until 1434.

It should also be noted that in 1241, when the Tatars reached as far as the fields of Legnica (Lignitsa) (a city in lower Śląsk/Shles'k/Silesia), they focused on Sanok (Sianik) and partially destroyed it. At the same time, this was the first historical mention of the town of Sanok (Sianik).

The villages near Sanok (Sianik), Besko (Bos'ko), Brzozów (Bereziv) (now a town), Komańcza (Koman'cha), Kulaszne (Kuliashne), Prusiek (Prusik), Solinka (Solyinka), Surowica (Surovytsia), Tyrawa (Tyriava), Szczawne (Shchavne), and Jaćmierz (Iachmyr) still paid a "castle tax" in 1496 for the repair of the Sanok castle.¹⁵

We know nothing, however, about the beginnings of the castle in Sobin (Sobyn), near Manasterze (Monastyrets'), near Lesko (Lis'ko), because it was already ruined in the 16th century.¹⁶

Also, during the reign of the Ukrainian prince Volodymyrko, a castle stood on the right bank of the San (Sian) River in the forest that now belongs in part to Biała Góra (Bila Hora/Bila Gura), Liszna (Lishna) and Olchowiec (Ol'khovets'/Vi'l'khovets'). There is no historical record of the year when this castle was ruined. A well named after Queen Bona remains to the present day in the forest on Biała Góra (Bila Hora/Bila Gura), as do some stone ruins.

There is also no evidence regarding the ancient princely castle which left traces in Mymoń (Mymon') (a hamlet near Besko/Bos'ko). On the other side in the west, at the confluence of the Poprad River and Roztoka (Rostoka) Stream, a watchtower castle stood in 1017, which was connected to an underground passage to the castle in Nawojowa (Navoiova) (a similar underground passage existed between the proper castles at Sanok/Sianik and Biała Góra/Bila Hora). Similar castles existed in Muszyna (Mushyna) and Lubovňa (Liubovnia) (which burned down in 1553), in Czorsztyn (Chorshtyn) and possibly Tropsztyn (Tropshtyn). People hid their property in these castles, and the entire population of the Sącz (Sanch) area sheltered in their castle during Tatar attacks.

**Wooden bell tower. Smerek in Lesko (Lis'ko) County.
(Photo: Jan Falkowski).**

Of particular interest are the events in the Sącz (Sanch) area between 1259 and 1260, when the Tatars advanced west near the Kraków area. A Ukrainian, Petro from Kremna (Krampna), defeated and dispersed them to the point that there were no traces of their first foray here. The Tatars, however, pushed into the western lands a second time in 1287, burning Nowy Targ (Novyi Torh), but this time they were crushed near the Sącz (Sanch) area and returned eastward.

We know that between 1313-1320, the population of the Sącz (Sanch) area had frequent altercations with settlers from the west; the inhabitants did not want to allow foreign ships to pass along their section of the Dunajec (Dunaiets') River, loaded with all kinds of goods (except for salt, because there was no tax on salt then). In 1345, the Polish King Kazimierz codified the free passage to Ukraine-Ruthenia through Bycz (Bich), Żmigród (Zhmyhorod), Sanok (Sianik) and further as a separate privilege (XL-I). From this period,¹⁷ we have references to the following villages: Wysowa (Vysova), Wierchomla (Virkhomla/Verkhovnia), Złockie (Zlots'ke), Łabowa (Labova), Leluchów (Leliukhiv), Rozstajne (Rostaine), Roztoka (Rostoka), Słotwiny (Solotvyny), Świątkowa Wielka (Sviatkova), Tylicz (Tylich), Ciechania (Tykhania), Czarna (Chorna), Szlachtowa (Shliakhtova) and Jaworki (Iavirky).

In the west,¹⁸ following almost the same ethnographic line which divides Ukrainians from the Poles today, our ancestors had Polish tribes as neighbors. All evidence suggests that over the course of historical times, the ethnographic border moved eastward here, to the disadvantage of the Ukrainian nation. The same can be said, more or less, about the Ukrainian-Slovak border in today's Subcarpathian Ukraine-Ruthenia. Beyond the Carpathians, the Magyars or Hungarians who arrived there at the end of the 9th century found Ukrainian-Ruthenian settlements already in place. But international political relations with the Magyar state began to play a role only in the 11th century.

We have only brief references to the western Ukrainian lands up until the middle of the 12th century. In the view of the Chronicler,¹⁹ these lands constituted a zone of constant contention between Ukraine-Ruthenia and Poland; the 11th-century references in the chronicles are like an echo of the endless struggle of Ukraine-Ruthenia with

Poland for *Halychyna* (Galicia). It is interesting to note that Przemyśl (Peremyshl') appears at that point to be the main and most ancient center of later *Halychyna* (Galicia). Hrushevs'kyi, in his *Istoriya Ukrainy-Rusi* [History of Ukraine-Ruthenia], explains that it is entirely possible that Przemyśl (Peremyshl') was considered earlier to be the general center for the entire Subcarpathian region, as the crowded Ukrainian colonization movement had to push out considerably beyond its current border in the plain. When the Ukrainian political boundary under Volodymyr the Great stretched "all the way to Kraków," it barely moved much beyond these mixed territories.

Wooden bell tower by the church. Komańcza (Koman'cha) in Sanok (Sianik) County. (Photo: Jan Falkowski).

Later, Ukrainian princes rarely succeeded in pushing the boundaries back to those during Volodymyr's reign (except perhaps Iaroslav the Wise), including these mixed outskirts. On the contrary, when Kraków became tied more tightly to the Polish state, the Poles began to reach for purely Ukrainian lands as well. During the reign of Bolesław I the Brave, at a time when Ukraine-Ruthenia was weakened after the death of Volodymyr, the Poles probably seized not only the Volyn' Transbuh area (Volyns'ke Zabuzhzhia), but also *Halychyna* (Galicia), and these losses were not returned for more than ten years.

Landowners standing in front of the church. Komańcza (Koman'cha) in Sanok (Sianik) County. (Photo: Jan Falkowski).

During the division of lands under Volodymyr, *Halychyna* (Galicia) was joined into a single district with Volyn' under the control of Borys, and later Vsevolod. Later it moved under the direct ownership of the Kyiv prince.

Western Ukrainian lands, including today's Lemko Region, belonged then to the great Kyiv state. This state was unified under Iaroslav the Wise (1019-1054), when almost all lands settled by eastern Slavic (including Ukrainian) tribes were a part of this union. This unity ended with the death of Iaroslav in 1054, however.

It was this prince who divided the state among his sons, giving Kyiv and Novgorod to his oldest son, Iziaslav, Chernihiv and other lands to Sviatoslav, Pereiaslav and northern Rostov to Vsevolod, Volyn' to Ihor, Smolens'k to Viacheslav, and *Halychyna* (Galicia) with the lands furthest west, particularly the Lemko Region, to grandson Rostyslav. But disagreements among the brothers led to the separation of the different lands from a single, united Ukrainian State, clearly beginning at the end of the 11th century already. *Halychyna* was the first to be separated. It was seized by three young princes, the sons of Rostyslav: Rurik, Volodar and Vasyl'ko. Their grandfather, Volodymyr son of Iaroslav, died before his father Iaroslav the Wise, and their father Rostyslav became an outcast and escaped to Tmutarakan (a Kyivan port of the Sea of Oziv) to find his fortune. The Greeks poisoned him there. He left this memory with the Chronicler: "this Rostyslav was a man who was brave in battle, with attractive stature, a handsome face, who was kind to the poor. His three sons must have still been very young; they emerged into the historical arena over ten years later. They were left, most likely, without any districts." The young sons of Rostyslav, left orphaned, claimed shares of *Halychyna* on their own for themselves and settled there firmly. Rurik, who seized Przemyśl (Peremyshl'), soon died. Volodar ruled Przemyśl (Peremyshl') after him, along with the lands across

the San (Sian), and he defended his lands against neighboring Poland and Hungary. He founded a dynasty which ruled in *Halychyna* to the very end of the 12th century. The peripheral Ukrainian lands, where the Polovtsian raids barely reached, quickly became a populated and rich area with well-developed agriculture and trade (the Polovtsi²⁰ were a numerous and strong horde from the east, which for more than a century and a half became a real divine scourge for the Ukrainian Lands. The struggle against the Polovtsi dominates the history of southern Ukraine until the advent of the Tatars in the first half of the 13th century). We first hear about relations with Poland²¹ from a chronicle note for 1092: “during this year, the Polovtsi fought over Poland with Vasyl’, son of Rostyslav,” who swore before his brethren, “give me your younger troops. I plan to defend and avenge the Ukrainian land. I will go, and I will either achieve glory or I will lay my head down for the Ukrainian land. I have no other intention in my heart, and I swear this to God and His coming, that I have no thought of any bad actions against my brethren!” We find an explanation for this fragmentary message in the Confession of Vasyl’ko, because it can have a double meaning: to defend Ukraine-Ruthenia from Polish claims and to seek revenge for old battles, or to separate the western Ukrainian lands. Of course, Vasyl’ko felt himself to be stronger and he considered it possible to bring the battle to Polish soil and even to “take”, that is ruin, “Polish land”.

Cooperative course in Złockie (Zlots'ke) in 1929.

At center is the Very Reverend Fr. Ivan Kachmar, Dean and Apostolic Visitor; and Inspector A. Havrylko. Second from left, seated, is Prof. P. Truskavets'kyi.

The Polish historian Jan Długosz, who in all likelihood drew from a lost Ukrainian source, wrote that in accordance with Vasyl’ko’s warlike plans, Volodar led and often attacked Polish lands and took spoils, until they caught him by trickery during one attack. Thus the relationship between *Halychyna* (Galicia) and Poland did not improve.

The most important task for the first descendants of Rostyslav, however, was to safeguard the existence of the Halychian (Galician) state and the Halychian dynasty, and to expand into the Ukrainian lands beyond the San (Sian) and Wisłoka (Vysloka) Rivers through colonization with Ukrainian settlers, as well as to increase their numbers for further battles.

After Volodar, his son Volodymyrko led *Halychyna* (Galicia) further along the same path. He adhered faithfully to Halychian traditions, but because of various family connections and because Volyn’ separated from Kyiv, he landed in a very unfortunate situation. Volodymyrko initially had a Hungarian ally who helped him in a war in 1144: the young king Géza. But Géza sent his Ban (military governor) Bielush with a regiment to help his father’s ally. According to the Kyiv Chronicle, this Géza, with all his regiments and all his forces, together with Iziaslav of Kyiv, who was supposed to attack Volodymyrko from the north with all his forces (skupia sia ves), took the usual road to Sanok (Sianik) and Przemyśl (Peremysl’).

Volodymyrko went to meet Iziaslav at Belz, but when he received a message that the Hungarian army was already crossing the Carpathians, he hurried to Przemyśl (Peremyshl'). Géza had already taken Sanok (Sianik) and devastated the area around Przemyśl (Peremyshl'). Since he did not feel strong enough to battle him, Volodymyrko sent lavish gifts to Géza's more senior advisors, and they began to advise their king against continuing the campaign. They told him that the time was not convenient because winter was coming (it was late October). Géza allowed himself to be persuaded by this advice and turned back, so that this campaign did not have more serious consequences besides the devastation of western Ukrainian lands.

The chronicle does not tell us what Iziaslav was doing in the meantime; it seems that he did not reach Géza in time and Volodymyrko's alertness saved him; he sent Géza away more quickly than Iziaslav was able to approach the armies of his ally. Volodymyrko announced that he would not forgive Iziaslav for the Hungarian campaign onto his lands, but he died suddenly in 1153.

Volodymyrko deserves a prominent place in the history of the western Ukrainian lands. He was agile and calculated, unscrupulous, and approached power and might comfortably. As a nation builder, he led all of Halychyna (Galicia) together with the Lemko Region to a significant position in the Ukrainian political system. He built up the forces and glory of *Halychyna*, which his son Iaroslav later defended with great respect, benefiting from the fruits of his father's work and agility.

Iaroslav inherited a whole and undivided *Halychyna* (Galicia). After two generations survived times of alarm and battle, Iaroslav positioned *Halychyna* at the top of the largest and most far-reaching superior power.

The Kyivan Chronicle characterized Iaroslav thus upon his death: "He was a wise prince, quick in his words, God-fearing, esteemed in all the lands and famed for his regiments. When he was wronged, he did not march himself with his army, but sent his military leaders. He raised his land to excellent conditions, distributed many alms, was kind to the homeless, fed the poor, honored the monastic order and aided it as much as he could. In everything, he followed God's law, watched over church matters himself and kept the choir section in good order."

The Tale of Ihor's Campaign (*Slovo o polku Ihorevim*) paints a picture of his forces with rich words: "Halychian eight-minded (*Osmomyseľ*) Iaroslav! You sit high upon your gilded throne, bracing the Hungarian mountains with your iron regiments, blocking the king's way, closing the gates of the Danube, spreading your courts to the Danube! Your thunder flows across the lands! You open the Kyivan gates, you shoot the sultans (Turks) from your father's golden throne in distant lands!..."

**The church in the village of Mochnaczka Niżna (Mokhnachka Nyzhnia).
(Photo: Dr. M. Dzerovych).**

Having raised the Ukrainian land to excellent conditions, Iaroslav died on October 1, 1187. According to the Chronicler, when Iaroslav felt that he was mortally ill, he called his clergy, his nobles “and the beggars and the strong and the thin” to his court, “all the Halychian land,” and he hosted them for three days, distributing alms to the monks and the poor, and asked everyone to forgive him his transgressions. He gave his throne to his younger son, Oleh, and he gave Przemyśl (Peremyshl’) to his elder son, Volodymyr.

His death was the start of confusion that led the Halychian land, once so famous and imposing during Iaroslav’s reign, to the edge of political death. Iaroslav’s line died out already in the first quarter of the 13th century, and *Halychyna* (Galicia) along with the western Ukrainian lands ended up in the hands of the talented Roman, son of Mstyslav. Roman established a settlement on a tributary of the Wisłoka (Vysloka) River, called Roman’s village (Romanove Selo) or Romaniv (now called Rymanów (Rymaniv). After his death, his son Danylo created a strong Halych-Volodymyr state.

But the death of the last of the rulers of this state, Boleslav Iurii (1340), allowed the Polish King Kazimierz to conquer *Halychyna* (Galicia), first the western lands, so that the war campaigns approached on the Polish side from the northwest, and Kazimierz gained influence over the politics of the Ukrainian state.

No substantial historical treasures or artifacts of the princely era have survived to our day. They disappeared on the spot, because most of them were in fortified castles and the monasteries. All the castles were princely capitals, because a prince did not remain in one location but made the rounds of his land and castles. In addition, every castle was the seat of some princely dignitary: a military leader, castellan, battalion or platoon trainer. Every castle, that is every fortress, was simultaneously an administrative center: national, provincial, regional or district. The core of a castle (fortress) was a monastery with a castle church, and there were other castle buildings, especially the palace (*terem*). The castle was the administrative office for the region, and the record keepers were usually the monks. For this reason, there were many governmental artifacts in the monasteries and the castle churches.

The castle monasteries, along with the Bishop’s Cathedral, provided schools for young people in the nobility and clergy, as well as libraries in the schools. Any monastery, whether it was in a town or a village, kept a chronicle where they recorded all the more important events in the land and in their location, as well as natural phenomena.

But churches, castle buildings or any monastery buildings, with few exceptions, were wooden, and for this reason annals and chronicle books and other riches sometimes fell victim to fire. The biggest loss to the Ukrainian nation, however, resulted from the fact that its elite class abandoned it - its cultured and wealthy class, the heirs to its nobility. With its transition under the influence of Latin missions, it immediately gave a decisive advantage to the other side, which it joined. The riches of some aristocrats were immeasurable, and from that point they moved to support Polish culture. In a word, the loss of the Ukrainian nation’s own elite decided its fate for long centuries.

IMPORTANT DATES IN THE PRINCELY ERA 800-1340

800: Birth of the Kyivan state

860: Askol’d and Dyr in Kyiv

911: Oleh

943: Ihor

972: Sviatoslav the Conqueror

979-1015: Volodymyr the Great

981: Union of Halychyna (Galicia) with Kyiv

988: Baptism of Ukraine

1018-1054: Iaroslav the Wise

1084: Rostyslav dynasty in Halychyna (Galicia)

1153-1187: Halychian (Galician) Iaroslav the Eight-minded (Os’momysl)

1185: Ihor’s campaign against the Polovtsi

1200-1205: Birth of the Halych-Volodymyr State, Roman in Halychyna (Galicia)

1205-1264: Danylo of Halych (Galicia)

1223: First Tatar incursion

1240: End of the Kyivan state

1253: Coronation of Danylo

1340: End of the Halych-Volodymyr state and end of the Princely Era

¹⁴ Władysław Kucharski, Sanok i sanocka ziemia w dobie Piastów i Jagiellonów [Sanok and the Sanok Area in the Piast and Jagiellon Eras], (Lviv: 1906), 8.

¹⁵ Josef A. Knapp, Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej [Report of the Physiographic Commission], vol. III, (Krakow: 1869).

¹⁶ Aleksander Czołowski, Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej [Ancient Castles and Fortresses in Galician Ruthenia], (Lviv: 1892), 47.

¹⁷ Jan Sygański, Historia Nowego Sącza [History of Nowy Sącz], (Lviv: 1901), vol. III.

¹⁸ Dmytro Doroshenko, Narys Istoriyi Ukrayiny [Outline of the History of Ukraine], (Warsaw: 1932), vol. I, 36.

¹⁹ [Translator's note: the author may be referring to Nestor the Chronicler.]

²⁰ P. Holubovs'kyi, Pechenihy, Torky i Polovtsi do prykhodu tatar [Pechenegs, Turks and Polovtsi before the Arrival of the Tatars], (Kyiv: 1884).

²¹ Mykhailo Hrushevskyy, Istoriiia Ukrainy-Rusy [History of Ukraine-Ruthenia], (Lviv: 1905), vol. II, ed.2.

TO BE CONTINUED...

Ізби. Фото - Віктор Барон.

1-Й ВІДДІЛ ООЛ

в Нью-Йорку, Н.Й.

Фотозвіт про роботу

26 квітня 2025 відбулися Загальні Збори Першого Відділу ООЛ у Нью-Йорку в Українському Ресторані за адресою 140, 2-га авеню на Мангтані. Було переобрано голову, Дарека Кузьмяка, який обіймає посаду вже третій термін. Члени Управи представили свої звіти про діяльність відділу. Новообраного голову щиро та тепло вшанували члени та гості з Другого Відділу ООЛ з Йонкерса, пан Андрій Хомик з дружиною та пані Галінка Пеціяк, яких ми щиро вітаємо та дякуємо за участь.

2-й Відділ ООЛ в Йонкерсі, Н.Й.

Фотозвіт про роботу

Загальні Річні Збори Відділу в Елленвїлл, Н.Й, червень 2025р.

Зранку в суботу, 21 червня 2025 року, відділ ООЛ #2 (Йонкерс, Нью-Йорк) провів загальні збори в Елленвїллі, Нью-Йорк. Члени поділилися інформацією про свою діяльність за минулий рік, а Леся Козицька була переобрана головою відділу #2.

On the morning of Saturday, June 21, 2025, OOL Branch #2 (Yonkers, NY) held its annual meeting in Ellenville, NY. Branch members gave updates on their activities over the past year, and Lesia Kozicky was re-elected as Branch #2 President.

3-й Відділ ООЛ у Пассейку, Н.Дж.

Фотозвіт про роботу

21 вересня 2025 р. у церкві св. Миколая, Пассейк відбулася поминальна молитва, приурочена до 81-х роковин депортації українців із етнічних земель Лемківщини, Холмщини, Надсяння, Підляшшя - пам'ять про трагічні події вигнання сотні тисяч людей з рідної землі. Щира подяка від 3-го Відділу ООЛ Пассейк о. Андрію Дудкевичу та о. Василю Чорнію за спільну молитву та усім, хто молився разом з нами за невинними жертвами депортації.

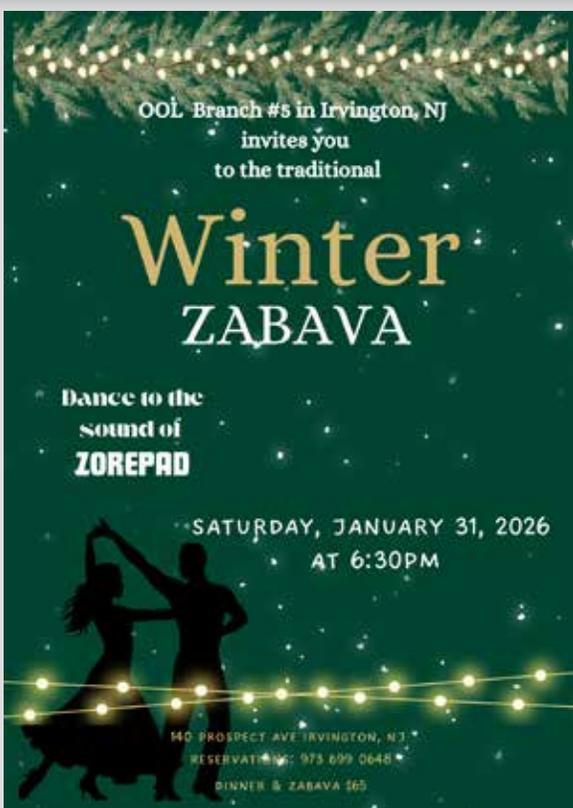

З Днем Незалежності України! Члени 3-го Відділу ООЛ активно прийняли участь у святі, організованому УККА Пассейк Берген.

5-й Відділ ООЛ в Ірвінгтоні, Н.Дж.

Фотозвіт про роботу

23 березня, 27 квітня та 16 листопада 2025 року Відділ ООЛ #5 в Ірвінгтоні, штат Нью-Джерсі, проводив розпродаж випічки в Українській Католицькій Церкві Святого Івана Хрестителя в Ньюарку, штат Нью-Джерсі.

Відділ ООЛ #5 також запрошує всіх на їхню Зимову Забаву 31 січня 2026 року за адресою 140 Prospect Ave., Ірвінгтон, штат Нью-Джерсі. Будь ласка, телефонуйте 973-699-0648 для бронювання.

On March 23, April 27, and November 16, 2025, OOL Branch #5 in Irvington, NJ held bake sales at St. John the Baptist Ukrainian Catholic Church in Newark, NJ.

OOL Branch #5 also invites everyone to their Winter Dance on January 31, 2026 at 140 Prospect Ave. in Irvington, NJ. Please call 973-699-0648 for reservations.

22ND LEMKO VATRA IN THE USA

XXII щорічна Лемківська Ватра у США

Організація Оборони Лемківщини (ООЛ) провела свою XXII щорічну Лемківську Ватру у США 21 червня 2025 року на Оселі СУМ Карпати в Елленвіллі, Нью-Йорк. Після панахиди, відправленої Високопреосвященним

Павлом Хомницьким, у каплиці лемківського стилю, члени ООЛ розпочали церемонію відкриття Ватри запаленням вогнища. Учасниками концертної програми фестивалю були: На Лемковині, Родина, Ірина Лончина, Макс Лозинський, Дарія та Даміан Возняк, а також танцювальні колективи Юність і Калинонька. ООЛ вдячна своїм різним спонсорам (Федеральна Кредитова Кооп ератива СУМА; Федеральна Кредитна Спілка "Самопоміч" (Чикаго); Самопоміч Нью-Йорк - Федеральна Кредитова Кооператива; Український Народний Союз; Федеральна Кредитна Спілка Nova UA; Української Національної ФКК; "Провидіння" Союз; Марія Надія Гованська; Т.П. Електромонтажна Служба; Бася та Еміль Андрушко) за їхню підтримку Лемківської Ватри 2025 року.

XXII Annual Lemko Vatra in the USA

The Organization for Defense of Lemkivshchyna (OOL) held its XXII Annual Lemko Vatra in the USA on June 21, 2025 at Oselia CYM Karpaty in Ellenville, NY. Following a panakhyda service by Most Rev. Paul Chomnycky in the Lemko-style chapel, OOL members commenced the Vatra festival opening ceremony with the lighting of the bonfire. Festival concert performers included: Na Lemkowyni, Rodyna, Iryna Lonchyna, Max Lozynsky, Daria and Damian Vozniak, and dance groups such as Yunist and Kalynonka. OOL is thankful to its various sponsors (SUMA Federal Credit Union; Self Reliance Federal Credit Union (Chicago); Self Reliance NY Federal Credit Union; Ukrainian National Association, Inc.; Nova UA Federal Credit Union; Ukrainian National FCU; Providence Associates; Mary Howansky; T.P Electrical Service; Basia and Emil Andrusko) for their support of the 2025 Lemko Vatra.

XXII LEMKO VATRA 2025

21 червня / June 21 Oselia СУМ Ellenville
8853 US-209, Ellenville, NY 12428

<p>На вас чекають</p> <p>Концерт і Забава Лемківська Спадіщина Печення поросят Футбол, Волейбол</p> <p>Буди "На Лемковині" Максим Лозинський Ірина Лончына</p>	<p>Come Enjoy</p> <p>Concert and Zabava Lemko Heritage Tent Pig Roast Soccer, Volleyball</p> <p>Ensemble "Na Lemkowsyni" Maksym Lozynskyy Iryna Lonchyna</p>
---	---

За інформацією / For more information
president@lemko-eol.com or (917) 678-4168

ЛЕМКОБРИМІА • Осінь-Зима • 2025

ЛЕМКОБРИМІА • Fall-Winter 2025

2025-2026 OOL Scholarship Winners

Diana Howansky Reilly

The Organization for the Defense of Lemkivshchyna (OOL) is proud to announce the recipients of its 2025-2026 OOL Scholarship awards. The 11 recipients, described in more detail at the bottom of this article, are: Nate Dubanowitz, Payton Dubanowitz, Mark Gebuza, Vitaliy Habura, Taras Kosciolek, Viktoria Krajniczyn, Roma Kuzemczak, Natalia Kuzmiak, Luka Priatka, Lena Rydzanicz, and Sofia Stakhrya.

Each recipient was awarded \$500. In order to qualify for the scholarship, applicants were required to be: a) a member of OOL; b) a full-time student at an undergraduate college or a trade school program; c) of Lemko ancestry; and d) a U.S. resident.

Applicants were also required to write personal essays regarding either how they: believe their generation can promote Lemko-Ukrainian culture; are inspired by someone Lemko; or think that Russia's war in Ukraine has impacted Lemko Ukrainians. The OOL Scholarship Committee enjoyed reading the applicants' creative essay responses, excerpts of which are included below.

We congratulate our 2025-2026 OOL Scholarship winners and wish them success this academic year!

NATHANIEL DUBANOWITZ

From: Wayne, NJ

Attending: University of Albany

Link to Lemkivshchyna: Maternal great grandparents, Julian and Ivanka Kotlar, were from the villages of Dudynce and Brunary, respectively

OOL Membership: Branch #3 – Passaic, NJ

Quotation from essay about how his Lemko great-grandparents have inspired him: "My great-grandfather served as an UPA sergeant. With the very desperate circumstances, he and my great-grandmother both immigrated to the United States, where they both created new lives for themselves. They settled in Clifton, New Jersey, and they built a tight-knit sense of community, helping other Lemkos resettle and adapt to American life. They preserved their cultural heritage through Easter egg decoration, traditional food, song and dance, and seasonal traditions as well as they positively encouraged others to do so. The post-communist period also opened new avenues for cross-cultural exchange and rediscovery of repressed traditions. What once was repressed now celebrates life. My great-grandparents' lives are a stark reminder of how cultural resilience and adaptation are possible despite the hardships."

PAYTON DUBANOWITZ

From: Wayne, NJ

Attending: James Madison University

Link to Lemkivshchyna: Maternal great grandparents, Julian and Ivanka Kotlar, were from the villages of Dydynce and Brunary, respectively

OOL Membership: Branch #3 – Passaic, NJ

Quotation from essay about how she is inspired by Bohdan Ihor Antonych: “Though he passed away much

too young, at the mere age of 27, Bohdan Ihor Antonych left behind a living legacy that continues to resound through the centuries. He voiced Lemko and put it into art. He reminds me constantly that our culture isn't in museums or the rear view mirror, it's here, alive and vibrant, and to be celebrated. Antonych wrote not just poetry but created a world in which to be Lemko, to be so rootsy and traditional, was to be prized. And because of it, I will be grateful forevermore.”

MARK GEBUZA

From: Shelton, CT

Attending: University of Connecticut

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandparents, Jan and Stefania Gebuza, were from Owczary and Izby, respectively, and maternal grandfather, Ivan Zanowiak, was from Owczary

OOL Membership: Member-at-Large

Quotation from essay about how he is inspired by his Lemko grandfather, Ivan Zanowiak: “Dido Ivan did not come from a wealthy background by any means. He was born in a Lemko village in Poland, with his life mostly consisting of helping maintain the family farm. However, his teachers saw that he had talent and urged his parents to send him to higher education. Thus, Dido Ivan became the only one of his five siblings to go to college, becoming a high-level engineer and helping secure a good life for my mother, and, indirectly, myself. This section of his life showed me how important it was to have ambition.”

VITALIY HABURA

From: Clifton, NJ

Attending: Fordham University

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandfather, Vasyl Habura, and paternal great-grandparents, Ivan and Maria Habura, were from Florynka

OOL Membership: Branch #3 – Passaic, NJ

Quotation from essay about how his generation can promote Lemko-Ukrainian culture: “As a young Lemko-Ukrainian American, I believe that the biggest initiative my generation can take to continue to promote Lemko-Ukrainian culture is awareness. From a first-hand perspective, I have seen many friends and fellow Ukrainians be unaware of their Lemko ancestry. They are simply unaware that their families have come

from Lemkivshchyna because they were never taught their ancestry or associated it with being broadly Ukrainian. I believe the first step in raising awareness is to educate current and newly arrived Ukrainians in America about their Lemko heritage. This can come in the form of conversations with family or friends, lectures across classrooms in different Ukrainian organizations, and conversations with Lemkos in the OOL organization.”

TARAS KOSCIOLEK

From: Middletown, NY

Attending: SUNY Delhi

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandparents, Stefan and Anna Kosciolk, were from the villages of Berest and Banycia, respectively, and maternal great-grandparents, Iwan and Maria Kuzmiak were from the villages of Bortne and Wafka, respectively.

OOL Membership: Branch #3 – Passaic, NJ

Quotation from essay about how he is inspired by his Lemko grandfather, Stefan Kosciolk: “My grandfather’s story of his journey from Poland to the United States was like many other people’s; they came with no money to their name and then created a family and a life that is worth all the riches in the world, basically another way to word “the American Dream”. My grandfather managed to turn nothing into much more than something, which inspires me every day, because he was the one that gave me something, purpose. His life has taught me many important things, such as the importance of keeping Lemko culture in my life, and Church, and the morals of both.”

VICTORIA KRAJNICZYN

From: Yonkers, NY

Attending: Manhattan University

Link to Lemkivshchyna: Father, John Krajniczyn, was from Wyso-wa Zdrój and mother, Irena Krajniczyn, was from Smerekowiec

OOL Membership: Branch #2 – Yonkers, NY

Quotation from essay about how her generation can promote Lemko-Ukrainian culture: “I believe my generation can continue to promote Lemko Ukrainian culture by doing exactly what we’re doing now—coming together, celebrating proudly, and inviting others to learn about who we are. We live in a world of digital media and global connection, and we can use that to our advantage: by sharing our events online, documenting our traditions,

and creating content that educates others about Lemko heritage. Whether it’s through organizing festivals, participating in dance groups, volunteering at heritage centers, or even just speaking our language at home, every action helps keep our identity strong. Ultimately, the key to cultural preservation lies in community—uniting young Lemkos across cities and states, empowering each other to stay involved, and passing on our pride in who we are.”

ROMA KUZEMCZAK

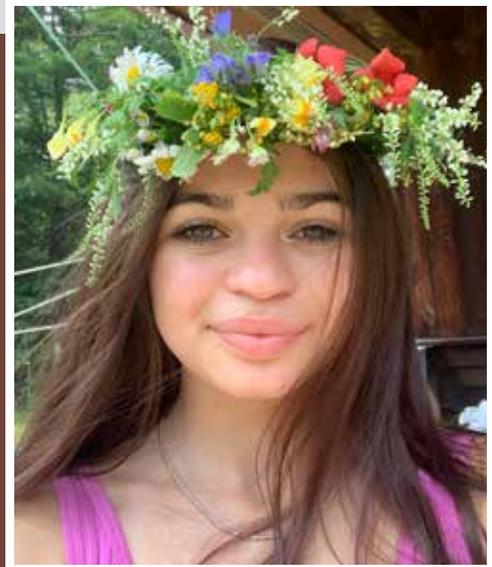
From: Yonkers, NY

Attending: Loyola University

Link to Lemkivshchyna: Grandfather, Jan Kuzemczak, was from Berezka

OOL Membership: Branch #2 – Yonkers, NY

Quotation from essay about the impact of russia’s war in Ukraine: “As a proud Lemko-Ukrainian and active member of the Ukrainian community, russia’s war in Ukraine has shaken me to my core. It’s not just an attack on a sovereign nation, it’s an attack on our history, our identity, and everything we’ve fought to preserve. Throughout the 20th century, Lemkos have faced marginalization, displacement, and cultural erasure. We were uprooted from our lands in the Carpathian Mountains and scattered across Poland and other parts of Europe. Many families were severed from their roots, our language suppressed, our traditions dismissed. Now, as the war rages, I am watching history repeat itself. Families are again being torn apart. Cities are reduced to rubble. Culture and language are under siege. This doesn’t feel distant or abstract, it feels deeply personal. For Lemkos and Ukrainians alike, our survival as a people has never been guaranteed.”

NATALIA KUZMIAK

From: New York, NY

Attending: SUNY Geneseo

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandparents, Piotr and Maria Kuzmiak, were from Perunka and Bodnarka, respectively

OOL Membership: Branch #1 – New York, NY

Quotation from essay about how she is inspired by her Lemko father, Darek Kuzmiak: “He doesn’t seek the spotlight, he’s humble, steady, and consistent. But he’s also one of the most passionate people I know. He truly believes our culture has value and that it’s something worth holding onto and celebrating and that belief has rubbed off on me. It made me proud to be Lemko in a way I don’t think I would’ve been without him. To me, he is a leader, a cultural caretaker, and a constant reminder of how powerful it is to stay connected to who you are. I am proud to be his daughter and even

prouder to carry the traditions he’s spent his life preserving. If anyone has inspired me, it is him, Darek Kuzmiak, because he is proof that even in a big, fast moving world, one person can make something small and sacred never disappear.”

LUKA PRIATKA

From: Bethel, CT

Attending: University of Maine

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandparents, Stefan and Paraskevia Priatka, were from Przybyszów and Karlików, respectively

OOL Membership: Member-at-Large

Quotation from essay about the impact of Russia’s war in Ukraine: “For generations, Lemko people lived sustainably in the Carpathian foothills, relying on live-stock, beekeeping, and seasonal farming practices adapted to mountain life. Much of that lifestyle was disrupted after World War II by forced resettlements like Operation Vistula. But even as the cultural presence of Lemkos faded in the region, the land itself remained—a place of highland forests, rivers, and grazing fields. Today, Ukraine is once again enduring the devastating effects of war. The consequences are not only human; animals, farmland, and natural environments have also suffered. As I study veterinary science, I’m increasingly aware of how animal health contributes to broader resilience in the face of crisis. I am particularly interested in the role animal and veterinary science can play in post-war recovery, allowing me to contribute to protecting and restoring this natural heritage.”

LENA RYDZANICZ

From: Yonkers, NY

Attending: University of Rhode Island

Link to Lemkivshchyna: Paternal grandparents, Jan and Melania Rydzanicz, were from the village of Hanczowa and maternal grandparents, Jan and Anna Pelak were from the villages of Maciejowa and Krynica, respectively

OOL Membership: Branch #2 – Yonkers, NY

Quotation from essay about how her generation can promote Lemko-Ukrainian culture: “As part of the Young Lemkos of America organization, I am able to live out my parents’ legacy and understand what it means to be Lemko. We host events such as our annual Spring Zabava in Whippany, NJ, pysanky making, singing kolady together and going to festivals together. These events, in addition to the Lemko Vatra in Ellenville, New York and many in Poland have become a very important tradition of ours. My Lemko friends and I volunteer in the kuchnia yearly to show our contribution. It is our responsibility as the youngest generation to continue the legacy and traditions that have been passed down from my grandparents and later my parents.”

SOFIA STAKHYRA

From: Waldwick, NJ

Attending: New Jersey Institute of Technology

Link to Lemkivshchyna: Lemko ancestors were from the villages Wola Wyżna, Wola Niżna, and Posada

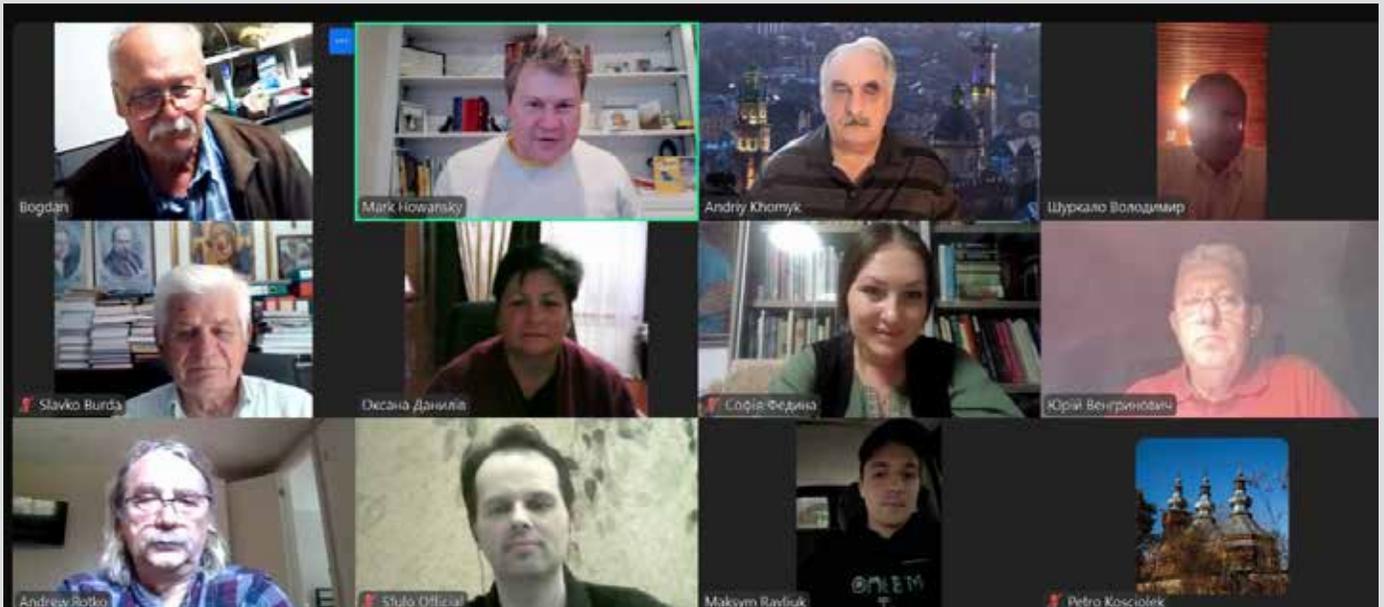
OOL Membership: Member-at-Large

Quotation from essay about how she is inspired by her Lemko mother: “...My mom is someone who repeatedly gives back to her community. She has volunteered to sing in our church choir, been an editor of the Lemko newsletter, and helped build up the Ukrainian folk dancing group Tsvitka by designing and managing its cultural wear. The amount of work my mom has had to balance is incredible, yet she still manages to make time to help the many communities she is a part of. She has shown me what it means to be part of a community—you must first give what you can, and your community will give back.”

Засідання Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО)

Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО) є міжнародна організація, яка об'єднує лемківські громади з різних країн, зокрема зі Сполучених Штатів, Канади, Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії та України. СФУЛО організовує з'їзди та культурні заходи з метою збереження та популяризації лемківської спадщини та ідентичності.

ООЛ є членською організацією СФУЛО і представляє лемківську діаспору в США в рамках цієї федерації. Крім того, наступні члени ООЛ були обрані на посади в Президії СФУЛО на 7-му конгресі який відбувся в Нові-Саді, Сербія, з 20 по 22 серпня 2022 року: Марко Гованський – голова; Андрій Хомик, Петро Косціолек, Михайло Хомик – члени президії; Богдан Кикта – член контрольної комісії.

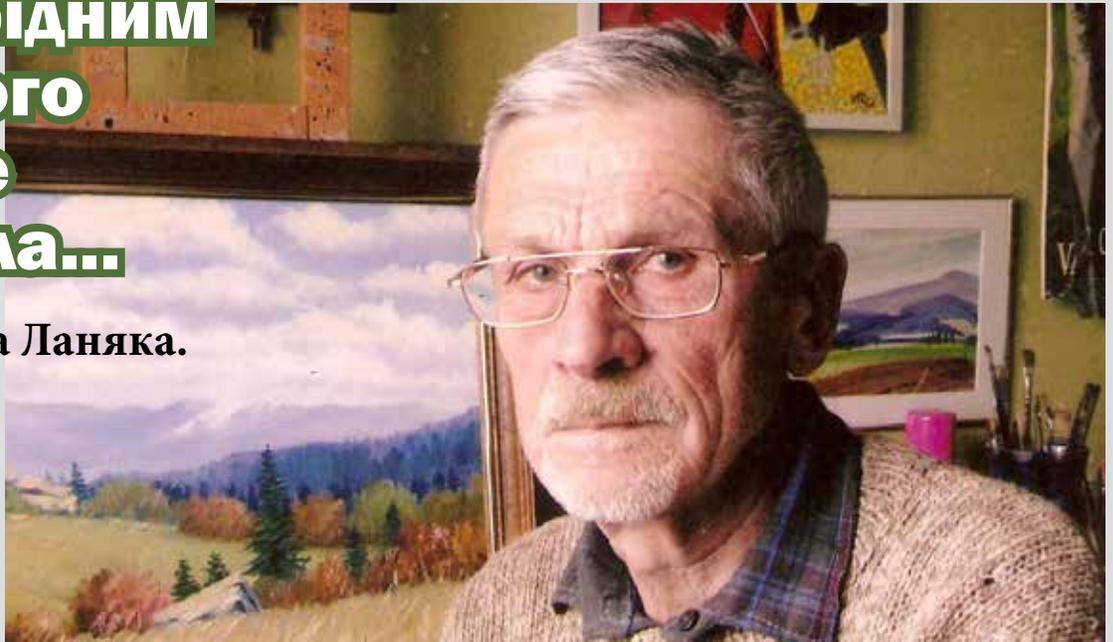
Останні особисті зустрічі СФУЛО відбулися під час Ватри в Ждині, Польща (Фото праворуч). А останнє віртуальне засідання відбулося онлайн 27 вересня 2025 року (Фото *вгорі*).

Туга за рідним краєм його ніколи не відпускала...

Графіка Дмитра Ланяка.

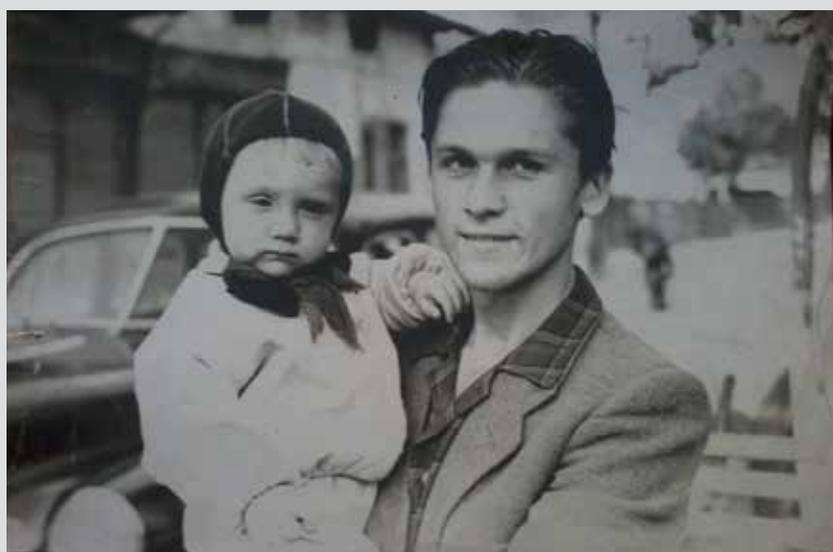
Автор тексту -
Володимир
Ланяк

На фото-мій тато Дмитро-старий лемко з Чорнорік, який творив незвичайні речі. Не було нічого такого що би він не зміг зробити. Він закінчив Львівську консерваторію, був професійним музикантом, а викладав в Бориславській музичній школі, клас баян. Грав на всіх інструментах і малював. Дідо повідав, що ще в рідній хаті малим намалював коня на таборику знизу. Так почалася його творчість. Робив виставки картин в консерваторії, згодом у Бориславі, Дрогобичі. Його картини були в Польщі, Англії. Вчив дітей малювати, різьбити, випалювати. Ремонтував музичні інструменти, шив, ремонтував взуття. Всього ненапишеш. Лемки мужні, сильні духом і талановиті-працьовиті люди. Одне їх болить - в них забрали Батьківщину, а простіше - рідний дім...

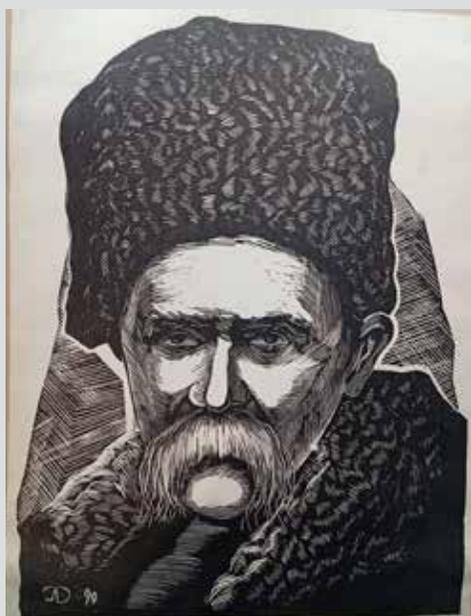

Ланяк Дмитро Олексійович народився 15 серпня 1937 року в селі Чорноріки на Лемківщині (теперішня Польща) в сім'ї робітника та хатньої господині (мати не працювала). В 1945 році, коли Дмитру виповнилося дев'ять років, сім'я була виселена з давніх предковічних земель і переселена на Донбас. Жити там було неможливо і в 1947 році батьки переїхали до м. Борислава, - міста нафтовиків, тоді ще Дрогобицьку область.

З сином. Борислав. 1959 р.

*Віктор Ланяк
90-ті роки*

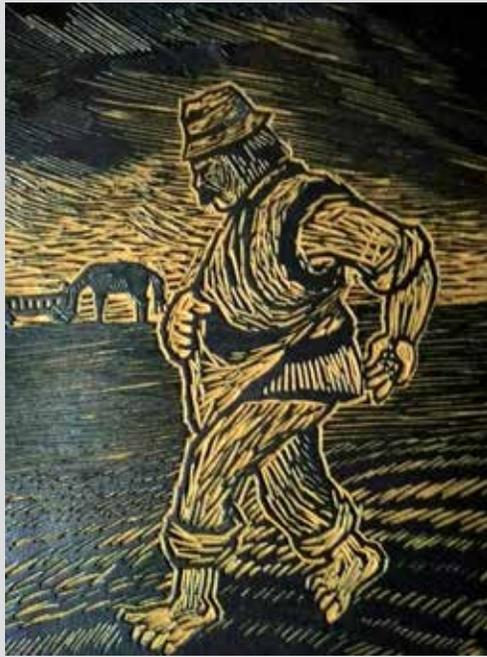
На цьому малюнку зображений весь сум, вся туга за рідним краєм, який вже ніколи не буде таким, який був. Він залишився в думках, споминах і в лівій руці, якою він малював. Старого лемка Дмитра, доброї, щирої людини, музиканта, художника, вчителя, БАТЬКА не стане в травні 2013 року. Його картини, замальовки, гравюри, акварелі я бережу, як дорогий мені скарб.

"Вісла" були виселені на Донбас. Потім переїхали в місто Борислав. Всі троє були друзями і, що цікаво, всі стали художниками. Їхні шляхи розійшлися - Петро Олексійович опинився у США, а Петро Константинович опинився у Львові.

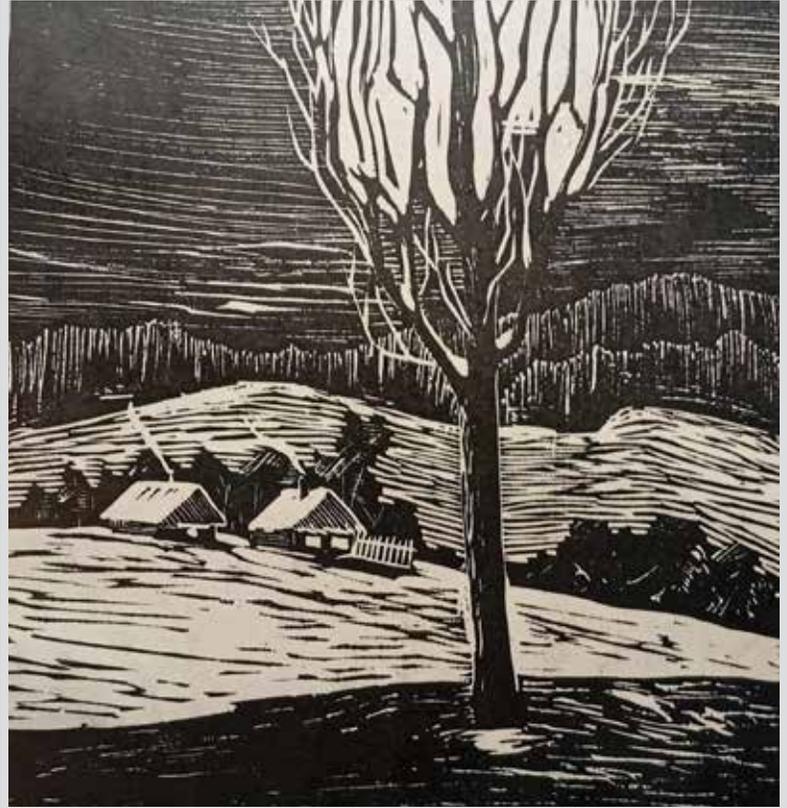
Діти с.Чорноріки 1942-1943 р. В першому ряді з права два крайніх - Марковичі. Один з них Петро, а третій це мій тато Ланяк Дмитро. Вони були друзями і разом стояли. Батьки разом виїхали, примусово покинули рідні краї, разом опинилися на Донбасі, а згодом в м.Бориславі, де проживали довший час. Доля друзів лемків розвела, але в 1988 році Бог їм дав зустрітися у Львові на виставці Петра Марковича. Три митці, художники зі Львова, Борислава і США знову були разом. Ця дружба лемків тривала все життя.

Повернемося до Ланяка Дмитра Олексійовича. Він, як художник пробував себе у різних жанрах. Тому у нього роботи різнопланові і різнотипні. Роботи відзначаються високою художньою якістю і культурною кольору. Це живописні роботи, виконані олійними фарбами: пейзажі, натюрморти, портрети і етюди. Акварелі в техніці a la prima з застосуванням воску, туші, сепії, монотипії, гуаші, пастелі.

Особливо хочеться зупинитись на чудових графічних роботах, на яких відображена любов до рідного краю, де є частина незабутньої Лемківщини і Борислава, видатні поети, письменники. Це ліногравюри, літографії, а також видряпані голкою. Якщо живопис і акварелі можна зберегти, то ліногравюри ніяк. Ліногравюра на початковій стадії це просто лінолеум. Художник на лінолеумі різцями вирізає зображення. Це дуже кропітка і напружена робота. Потім на отриману форму валиками наносить фарбу і під пресом переносить це зображення на папір. Так створюється гравюра. Зараз Ви бачите ліногравюри на початковій стадії, але на них, на велике щастя, вже є зображення. Це одне щастя, але вони вже ніколи не будуть надруковані на папері і ніколи не побачать підпис свого автора. Це б була кінцева стадія. Немає художника-лемка, який би це довершив, та й лінолеум не вічний.

Роботи Дмитра Ланяка неодноразово експонувалися в місті Бориславі в Історико-Краєзнавчому музеї, також в музеї "Нафти" м. Борислава, у виставковому залі музею мистецтв міста Дрогобича, а також у Польщі (повіт Кросно), Англії (м. Манчестер). Представлені гравюри - це невелика частина, як і інший доробок чудового лемка з великої букви. Решта робіт розійшлася по світу і знаходяться в приватних колекціях, як в Україні так і за кордоном: Росії, Польщі, Угорщині, Канаді, Англії, США (штат Каліфорнія, Вашингтон та в Нью-Йорку). Помер художник, музикант, учитель, лемко і просто хороша людина Ланяк Дмитро Олексійович 28 травня 2013 року. Спочиває в селі Раневичі біля міста Дрогобич.

Останній авто-портрет, виконаний нашвидкоруч старим лемком-Ланяком Дмитром Олексійовичем, коли він сидів, мовчав і чекав..., а так любив говорити: « Я є такий, який я є »

Вітор Ланяк - син художника та автор статті

ІКОНИ З ЛЕМКІВСЬКОЇ ЦЕРКВИ СВ. ПАРАСКЕВИ У ДАЛЬОВІ

Марія Гелитович

«Архангел Михаїл», XIV ст.

«Архангел Гавриїл», XIV ст.

Дальова – одне з найстаріших сіл Лемківщини, що сягає часів Галицько-Волинського князівства. Стара дерев'яна церква у Дальові – св. Параскеви, згоріла 1931 р. І якщо б у 1905–1906 рр. Митрополит Андрей Шептицьких на придбав групу ікон XIV –XVI століть з цієї церкви до новоствореного у 1905 р. Церковного музею, який згодом переріс у Національний музей, а в 1913 р. був переданий Митрополитом у дар українському народові, історія української ікони втратила б свою важливу частину.

Йдеться передусім про два хрестоматійні твори XIV ст. – «Архангела Михаїла» і «Архангела Гавриїла». Ці «Архангели» є першими уцілілими українськими іконами з вівтарної перегороди з ряду Моління. Вони зображені у молитовній поставі до не збереженого образу Христа. Нажаль ікони знизу, до половини постатей, обрізані – первісно фігури були у повен зріст.

«Моління», перша половина XVI ст.

«Спас на престолі. Святи Параскеви з житієм», перша половина XVI ст.

Вже у 1928 і 1929 рр. перший директор і дослідник збірки ікон Національного музею Іларіон Свенціцький опублікував пам'ятки з Дальови як показові зразки українського малярства у перших виданнях про іконопис Галицької України, що мали на меті популяризувати нашу ікону у світі (паралельно з українською, вони видані французькою і німецькою мовами). Сьогодні без цих двох ікон годі уявити собі, яким високим був мистецький і професійний рівень українського іконопису у ті далекі часи, від якого уцілили лічені одиниці зразків подібного рівня.

Окремою групою складають дальовські ікони кінця XV – першої половини XVI ст., які також мають не аби яке значення для нашої мистецької історії. Вони представляють значний фрагмент вівтарної перегороди

*«Св. Миколай з житієм»,
перша половина XVI ст.*

«Благовіщення. Стрітення», середина XVI ст.

у складі великої горизонтальної ікони ряду моління і трьох ікон нижнього, т. зв. намісного ряду – «Спас на троні і святі Параскеви з житієм», «св. Миколай з житієм» та «Архангела Михаїла з діяннями» (про останню вже йшлося у цьому часописі). Кожна з цих ікон розкриває особливості української іконографії і конструкції вівтарних перегород першої половини XVI ст.

Композицію ікони «Моління» складають тринадцять фігур. У центрі – Спас на троні як суддя приймає благання за людський рід від усієї «церкви небесної». Її представляють Богородиця, Іван Предтеча, Архангели Гавриїл і Михаїл, апостоли Петро і Павло, євангелісти Іван і Матвій, мученики Дмитро і Юрій та преподобні Антоній і Феодосій Печерські. До речі, святі Антоній і Феодосій тут чи не вперше з'являються в українських моліннях, а це вказує на зв'язок з київською традицією. Усі постаті стоять у шанобливій статичній молитовній поставі, що передає урочистість молитовного дійства. Такий тип Моління – з розміщенням усіх постатей на одному іконному щиті – властивий якраз українській традиції, хоча існували й інші варіанти – з розміщенням кожної постаті на окремій іконі (до якого належали згадані Архангели XIV ст.) .

*«Хрещення Господнє. Різдво Христове»,
середина XVI ст.*

Щодо конструкції намісного ряду, то її особливістю є поєднання храмового образу з образом Спасу на одній іконі. А ще тут маємо унікальний приклад зображення двох Параскев – преподобної і мучениці. Цікаво, що мучениця зображена маленькою постаттю у короні (як вінець мучеництва) у верхньому правому куті; сценки з «життя» преподобної святої розміщені ліворуч, мучениці – праворуч.

Традиційніший образ св. Миколая з цього намісного ряду, показаного у статичній поставі, обрамлений обабіч жвавими сценами «життя».

«В'їзд до Єрусалима. Преображення. Воскресіння», середина XVI ст.

Не меншій увазі заслуговують дальовські празники другої половини XVI ст. Вони мають рідкісну конструкцію – як і на молінні, усі сюжети тут розміщені на одній горизонтальній дошці, яка пізніше була порізана на декілька частин. Автор празників відзначається особливим хистом будувати композиції, а ще – бездоганним відчуттям пропорцій, кольору, ритму, віртуозним і сміливим рисунком. Чого вартує хоча б «Преображення» з настільки сміливим поєднанням верхньої і нижньої частин композиції в одне ціле. Подібне композиційне рішення бачимо і на «Вознесінні». Такої динамічності і експресії годі знайти на інших тогочасних іконах «Вознесіння». Усі образи цього майстра, як на XVI-те ст. звучать дуже авангардно, далеко випереджуючи свій час. Недарма якраз на пам'ятках збірки Національного музею у Львові формувалися творчі пошуки видатних митців XX ст., засновників і продовжувачів українського національного стилю «неовізантизму» – Петра Холодного, Михайла Бойчука, Юрія Новосельського...

Усі ікони з Дальови увійшли у першу сотню музейного фонду іконопису, який з роками переріс у найбільшу скарбницю українського іконопису у світі. Відзначаючи у цьому році 120-ліття заснування Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького та 160-ту річницю від дня народження його фундатора Митрополита Андрея Шептицького черговий раз звертаємося до невичерпної скарбниці нашої мистецької культури, яка щоразу відкривається новими гранями. Такі шедеври українських ікон, якими є твори з Дальови і сьогодні звучать виразно і сучасно, дивуючи своєю життєвою переконливістю образів. Вони є джерелом для творчих пошуків нових поколінь митців, безцінним скарбом національного надбання, яскравим виразником національної ідентичності.

«Успіння. Вознесіння. Зіслання Св. Духа», середина XVI ст.

"MASTYLO" AND "MACHANKA" - POPULAR LEMKO DISHES

Almost all the Lemkos interviewed mentioned a dish called "mastylo". Today, this combination of ingredients seems quite strange, and the question arises why this dish is a favorite for many... Maybe a memory of home, childhood, a special taste, frequent consumption of this particular dish, ease of preparation, or satiety after eating... Let's try to cook it, to feel, to understand...

MASTYLO

Milk - 1 liter; Water - 1/2 liter; 5 large tablespoons of wheat flour; Salt; Butter or cracklings for gravy

Boil half a liter of milk with half a liter of water. In the remaining milk, add 5 tablespoons of wheat flour and a little salt and mix everything thoroughly. Pour the milk and flour into the boiling milk and water. Cook over low heat, stirring constantly so that it does not burn.

Serve on bread, pouring butter or cracklings on top.

Source:

Translated into English from the Lemko Cuisine Facebook page about the "Culinary Traditions of the Lemkos on Shared Ethnic Lands" Project, implemented with the support of the International Visegrad Fund: [Лемківська кухня/ Lemko Cuisine's Post](#)

MACHANKA

Who remembers the magical word "machanka"? (gravy, roux)

This is a type of sauce, as modern housewives would say, that was served at the table with pierogies, potato pancakes, boiled potatoes, baked pies with potatoes and buckwheat, pasta, or was simply eaten with bread.

Machanka was an indispensable and important dish at church festivals, holidays, weddings, birthdays, or christenings. It was served hot, often smelling of garlic, sprinkled with dill or other favorite seasonings. In the summer, machanka could be combined with mushrooms or, in the winter, with dried mushrooms.

Grandma Yustyna cooked duck broth, selecting the meat, cutting it into pieces, and tossing it back into the soup. As usual, when she cooked duck, she added salt, pepper, and a large onion. Separately, she fried onions in lard until golden, added them to the broth, then fried about 2 tablespoons of flour, mixing it with a small amount of cooled broth. After that, she crushed garlic in a mortar and added a glass of homemade sour cream or cream. She combined everything, poured it into the broth, and stirred it until it boiled.

My mother, for her part, would fry 1-2 tablespoons of flour in a pan in butter or rendered pork fat, stirring constantly, until golden brown. Then she would add finely chopped onions to the flour, continuing to stir, so that the onions would turn golden. After that, she would pour a glass of broth or milk into the flour with onions, and, stirring constantly, bring it to a boil. To this mixture, she would add a glass of sour cream, season with salt and pepper, add a few cloves of garlic pressed through a garlic press (sometimes in summer she would add chopped dill or fresh mushrooms), and stir until the sauce came to a boil.

Our Aunt Ruzia (quite the gourmet) cooked chicken or rabbit, cut the meat into small cubes, fried onions separately in butter until golden, and added them to the broth with the finely chopped meat. Then Aunt Ruzia would beat 1-2 eggs with a glass of sour cream or milk and add a tablespoon of flour, mixing it into a smooth mass. To the machanka, she added some spices that seemed strange to us: basil, marjoram, thyme, bay leaf, or a pinch of nutmeg. Or sometimes she added 1-2 tablespoons of dry white wine. This machanka was so unusual that we, perhaps, loved it the most with toasted bread.

God bless your health!

Translated into English from an article by Olga Ruda, Editor of the ["Ukrainian People Magazine"](#)

Анастасія Триш

ЗАСНІЖЕНИ БЕСКЫДИ

Цне мі ся за Вами, гори засніжени!
Юж вас не повьджу, дороги терени...
Снятсья мі дотепер дороги весели,
коли зме ходили підвечур "до села".

Як зме ся тішыли сніговым веретом,
хоц нам наробила купама дешпету!
Треба было довго сніги одмітати,
жебы узку стежку до хьж торувати.

Жебы огник ляmpi міг потроху тліти,
і в милій бесіді наши серця гріти.
Про працу газдівску ся бесідувало,
з давних приповідок вшиткы ся сьміяли.

Далеке зарібкы з памняти спливали -
гамерицкы гроши тяжко ся давали.
З больом споминали скупи слези гіркы,
што в очах стояли, як смутни сиріткы.

Як домів вертали з "майнів" до газдівкы,
худобу і "морги" купували гідни.
Хто бы міг повісти, што землю і хьжи
одберут насилу, і нич ся не лишит?

Серце ся рве птахом, як тото споминам,
і солени слези в самоті вытираю.
Ся мі привьджают гори в ріднім краю,
што їх маковици небо підпірают.

Іван Головчак

ЛЕМКІВСКА ВЕЛИЯ

З неба звізда ніби мече
Іскри світла над полями,
Скоро-скоро Святий Вечер
Приде, сяде медже нами.

Несут тато зо стодоли
Сніп ярцьовий променистий
І віншуют, би на поли
Зас ся вродив хліб ядристий.

Потім возмут із пелевня
І на стіл постелят сіна,
Бо ся вродив, нас запевнят,
Так на сіні Ісус - Син наш...

І соломи тіж настелят
І на кресла, і на лавки,
Жеби вродив Бог для телят
І для корів такой травки.

На остатку студін-воду
Нам принесут з зимной студні,
Би-зме освіжили вроду
І на свята, і на будні.

А мамичка страв дванадцет
На вечерю наварили.
І на столі кільканадцет
Таніриків розложили.

Скоро вшитки ся помили
І до Бога помолили,
Жеби дав нам здрав'я, сили
Й до року всі дожили.

Хтось засвітив на яличчі
Мали ріжнобарвни свічки,
Жеби било святій Родині
Приемніше серед нічки.

По вечері сам під столом
В'яжу лижки повереслом,
Жеби статок пас ся разом,
І мі з него нич не щезло.

В кінци задуваме свічку
І на димок сой смотримо,
Жеби мужа ци женичку
Знати одкаль впровадиме...

А як піде дим догори,
Треба іщи рік чекати,
Бо не пришла тота пора,
Би весіля нам справляти.

А на конец серед ночи
Діти разом ся зберают
Й колядками до півночи
Ціле село звеселяют.

Сніжистов пеленов навікы сповити у душах лемківських дороги Бескыди!

На польсько-словацькому пограниччі. Фото-П.Басалига

«Лемківське Різдво»

Вівтар-триптих Ганни Бойко

Будучи враженим якось побаченою на просторах інтернету іконою Різдва в лемківському вбранні, я довго не міг знайти автора. Як звично, сторінки інтернету копіювали зображення, зовсім не дбаючи про права автора. І все ж мені пощастило. І сьогодні ми урочисто знайомимо Вас з Автором та її прекрасною працею - «Лемківське Різдво». І хоч словами Автора звично є його творіння - Ганна Бойко також згодилася написати кілька слів про свій Вівтар.

Андрій Хомик

Робота «Лемківське Різдво» — це авторський сакрально-мистецький твір Ганни Бойко, мисткині родом із Закарпаття (Великоберезнянщина - частина Лемківщини), яка у своїй творчості з особливою глибиною й повагою звертається до духовної та матеріальної культури карпатських українців — лемків, бойків і гуцулів. Композиційно та стилістично триптих відображає глибоку повагу до різноманітної культури Західної України, розкриваючи її через призму Різдвяної події — народження Христа.

Форма самого вівтаря відсилає до традиційної дерев'яної бойківської церкви із села Нижній Комарник (сучасна Словаччина). Три бані у верхній частині силуету триптиха символізують три частини храму — притвор, наву та вівтар, і є характерною ознакою бойківської сакральної архітектури. Зовнішні

му вбранні — довгій темній чугані (пальто), світлій сорочці та характерному чорному калапі (капелюсі). Повитуха, зображена лівише від Богородиці, також у лемківському строї: вишитій сорочці, темній спідниці з фартухом, лейбиком і хусткою. Маленький Ісус лежить у дерев'яній колісці, що підвішена до стелі, як це було прийнято у давніх лемківських хатах. Під ногами Святого Сімейства розстелений домотканий лемківський покривець (килим) із традиційним орнаментом і пастельною палітрою. У центрі твору — не лише біблійна подія народження Христа, а й образ Різдва, вкорінений у карпатську етнокультуру. Авторка поєднує святість з побутом, історію з вірою, родинність із національним кодом. Через лемківське вбрання, архітектурні форми, традиції та декоративні мотиви перед нами постає Різдво як глибинне переживання рідної землі.

Бокові частини триптиха зображають з ліва пастухів які прийшли поклонитися Христу. Вони вбрані в традиційний одяг бойків, лемків і гуцулів. На тлі — силует лемківської дерев'яної церкви з села Ладомірова (сучасна Словаччина). Правий бік зображає поклоніння трьох царів (волхвів). На задньому плані також бачимо гірський пейзаж і традиційну гуцульську дерев'яну церкву. Цей триптих — не просто ікона, це розповідь у фарбах про збережену і переосмислену спадщину.

частини триптиха оздоблені в стилі бойківського кожуха, з властивою для нього теплою кольоровою гамою — відтінками вохри, коричневого, теракоти та червоного. У центральній частині вівтарика зображено Святу Родину, перенесену в контекст традиційної лемківської хати. Богородиця одягнена в автентичний лемківський стрій: вишиту сорочку з квітковими візерунками, чорний з рослинним орнаментом лейбик (жилет), кабат (спідниця) з червоною облямівкою та кольоровий фартух. Її голова покрита хусткою, як це було прийнято у заміжніх жінок-лемкинь. Святий Йосип постає у лемківському чоловічо-

Він говорить мовою образів, тканин, дерева, кольору — мовою, яку розуміє кожне серце, що тягнеться до свого коріння.

«Лемківське Різдво» — це символічний міст між сакральним і етнографічним, між минулим і сьогоденням. У цьому творі відчувається не лише Різдво Христове, а й народження національної свідомості, пов'язаної з красою і глибиною культури західноукраїнських етносів.

Автор тексту Ганна Бойко

Форма: Вівтар-триптих

Розмір: 80 x 120 см

Матеріал: дерево, сусальне золото, акрил, лак

Авторська інтерпретація: Народження Ісуса Христа у контексті культури карпатських українців (лемків, бойків та гуцулів)

Редакційна колегія
часопису «Лемківщина»
бажає усім
веселого Різдва Христового та
Щасливого Нового
2026-го року!

The Editorial Board
of Lemkivshchyna Magazine
wishes everyone
a Merry Christmas and
Happy New Year 2026!

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

NATIONAL BOARD OF OOL

ЕКЗЕКУТИВА

Марко Гованський - Голова ООЛ
Михайло Хомик - 1-ий заступник голови
Петро Косцюлек - 2-ий заступник голови
Оксана Кикта - секретар
Тома Пиз - фінансовий референт

EXECUTIVE

Mark Howansky - President of OOL
Mychailo Chornik - First Vice President
Petro Kosciolk - Second Vice President
Oksana Kykta - Secretary
Toma Pyz - Treasurer

РЕФЕРЕНТУРИ

Марійка Шмотолоха - організаційна
Леся Козицька - зовнішні зв'язки
Стефан Капітула - допомога
Андрій Хомик - культурно-освітня
Діяна Гованська Рейлі, Юлія Вислоцька - пресова
Дарек Кузьмяк - господарча/Староста Ватри
Лена Гованська - музейна

OFFICERS

Marika Shmotolocha - Organizational
Lesia Kozicky - External Affairs
Stefan Kapitula - Welfare
Andriy Khomyk - Cultural Affairs
Diana Howansky Reilly, Julie Wislocki - Press
Darek Kuzmiak - Social/Vatra Chair
Lena Howansky - Museum Director

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Галина Семеняк,
Павло Гира

MEMBERS AT-LARGE

Halyna Semenyak,
Pawel Hyra

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Богдан Кикта, Галина Пециляк,
Славко Прегнер

AUDITING COMMITTEE

Bohdan Kykta, Halyna Pecylak,
Jaroslaw Pregner

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Гвозда, Стефан Малиняк,
Василь Гаргай

ARBITRATION COMMITTEE

John Hvozda, Stefan Malyniak,
Wasył Harhaj

ГОЛОВИ ВІДДІЛІВ

Дарек Кузьмяк, Леся Козицька,
Богдан Кикта, Тома Пиз,
Володимир Блажейовський, Іван Суховацький,
Іван Гвозда, Марко Мельник, Анна Яворська,
Ярослав Кравчишин, Юрко Гончар

BRANCH PRESIDENTS

Darek Kuzmiak, Lesia Kozicky,
Bohdan Kykta, Toma Pyz,
Wolodymyr Blazejowsky, John Suchowacki,
John Hvozda, Mark Melnyk, Anna Yaworsky,
Jaroslav Kravchyshyn, Yurko Gonchar

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ

Марійка Дупляк,
Зеновий Галькович

PRESIDENTS EMERITI

Marie Duplak,
Zenon Halkowycz

Орнамент обкладинки - М.Черешньовський.

Cover art - M. Chereshniowskiy

Фото на обкладинці - Ганна Бойко

Cover photo - Anna Bojko

Дизайн та верстка - Андрій Хомик

Design and layout - Andriy Khomyk

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Діяна Гованська Рейлі, Андрій Хомик,
Марко Гованський, Петро Косцюлек,
Марійка Шмотолоха.

EDITORIAL BOARD:

Diana Howansky Reilly, Andriy Khomyk,
Mark Howansky, Petro Kosciolk,
Marika Shmotolocha.

Адреса Крайової Управи ООЛ • Address of the National Board of OOL:

P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07015-0007, U.S.A.

Електронна пошта журналу "Лемківщина" • E-mail of "Lemkivshchyna" magazine:

editor@lemko-ool.com